

Bílé Karpaty

2/98

Časopis moravsko - slovenského pomezí

Z obsahu:

- * Rozhovor s Tomášem Mitáčkem * Hledáme „modré slivoně“
- * Fotoreportáž z Mladého Horňácka * Soutěž „Můj rodný kraj“
- * Znáte lišaje?

OBSAH:

Úvodník.....	1
Náš rozhovor	
<i>S Tomášem Mitáčkem.....</i>	2
Akce v Bílých Karpatech	
<i>Čistá řeka, Obnova lesoparku.....</i>	4
<i>Myšačka jako nová, Akce žába.....</i>	5
<i>Hledají se modré slivoně ..</i>	6
<i>Pásta chránit.....</i>	7
Učíme se od mala	
<i>Ruční papír, Den Země... ..</i>	8
<i>Zlatý list, Kotovice</i>	9
Z obecní kroniky	
<i>Porážky.....</i>	10
Recenze	10
<i>Sedlářův kříž.....</i>	11
Něco z kultury	
<i>Mladé Horňácko.....</i>	12
<i>Knihovna.....</i>	13
Zprávy ze Správy	
<i>Představujeme vám.....</i>	14
Rezervace Bílých Karpat	
<i>Horňácké lůky.....</i>	16
Zajímavé objevy	
<i>Podušťák jižní.....</i>	17
Znáte	
<i>Lišaje?</i>	18
Co je to	
<i>Genofond?.....</i>	20
Naše léčivky	
<i>Lípa srdčitá.....</i>	20
My a životní prostředí	
<i>Zákon o odpadech.....</i>	21
Pohádka	
<i>O tom, kde se na Zemi vzaly vážky.....</i>	22
Tip na výlet	
<i>Modrá voda.....</i>	23
<i>Pro chytré děti</i>	24

Ilustrace k článku na straně 18-19

Nahoře: Lišaj svlačcový - sameček a samička, kukla ze strany břišní, kukla ze strany laterální, housenka a živná rostlina (svlačec rolní).

Dole: Lišaj borový v letu saje nektar z květu pětiprstky.

Taky už česko-slovenské pohraničí

Několik vzpomínek v Holandsku žijícího Veselena

Tož dá-li Pán zdraví, budu tento rok padesátiletým Holanďanem. Jsem Brňák rodem, ale celé mládí jsem osudově byl spjat s Veselím, s Veselím rozkvětu ale i krize - od 1930 do 1948.

Mezinárodní katastrofa nás zastihla jako patnáctileté kluky, na kolách se honící po okolí, lokálkou jezdící do strážnického gymnázia, holdující více sportu v Sokole i jinde než učením.

Situace se pak radikálně změnila. My dosud považovali Slovensko za sousední okres, zpívali „nad Myjavu sú dvě hvězdy jasné“ se stejnou vervou jako „v Zarazicách krajní dům“. Teď Slováci dostali samostatný stát - a my vlastní stát ztratili. Doktor Hlobil, přítel rodiny a jako můj táta legionář z první světové války, mne několikrát na kole poslal do pohraničních vesnic se vzkazem k jeho „pacientům“, rolníkům u samých hranic: „Zítra přiletí holubi“, „Jabka už nepotřebujeme“, či cos podobného. O tom, co to znamenalo, se nemluvílo. Vytušil jsem ovšem, že šlo o přípravu útěku „prominentů“ před nacisty do ciziny. Utíkalo se tehdy už přes Balkán a Turecko.

Návštěvy „pohraničí“ byly pro nás kluky i soukromého rázu. Na vnorovských vinohradech jsme se učili lyžovat; dokonce jsme tu a tam na lyžích běželi až do Radějova anebo na Svatý Antoníček. Lyže se tehdy podobaly více dnešním běžkám; po rovině to ještě ušlo, sjezdy byly ale ošemetné. Zjistil jsem to doslova na vlastní kůži. Syn mojí paní učitelky mne pozval na lyže do Vrbovců, kde jsme našli dobrou sjezdovku asi 100 m dlouhou. Výtahů ovšem nebylo, každý metr, co jsme sjeli, se muselo zase ložit nahoru. Odpoledne nastal pak čas k velkému sjezdu k nádraží. A tak se stalo nevy-

hnutelné. Nohy pode mnou na ledě ujely, projel jsem ve stále vyšším tempu asi tři ledové škraloupky a na čtvrtém poli jsem se doslova zavrtal hlavou do zmrzlého sněhu. To bylo poprvé v životě, co mě po příchodu domů vlastní matka nepoznala.

Tak jsou ty vzpomínky na Bílé Karpaty dětství zbarveny. A přece mi tanou na mysli podzimní vnorovská louka posypaná ocuny, tvořící krásné gobelíny, za něž by se ani Lurčat nemusel stydět. A - co mi tu v Nizozemí nejvíce chybí - je to zarámování vlnitým pruhem kopců a hor. Tu slováckou nížinu Moravy tu máme taky; namísto hor lze však výjimečně pozorovat útvary oblak a mraků, což je však jen náhražka a obvykle zcela jen dočasná.

Ach to Nizozemí. Bydlím tu na severu země právě asi 40 let, po desetiletém pobytu v Hágu. Máme tu taky „luka“; byly ale první léta zcela bez květu, neboť naši sedláci byli názoru, že jenom dobrá tráva zvýší doživost krav. Umělým hnojivem se vědecky řízeným hospodářům podařilo vymýtit z trávy všechno, co louky dělá půvabné a zajímavé.

Jako prostý pěšák jsem se právě minulý týden vydal na túru do našich hor. Jmenují se Appelbergen a jsou v průměru asi 2 metry vysoké. No, jsou tam vršky písečných dun snad i pětimetrové, ale zato i rašeliniště jistě 2-3 m pod mořskou hladinou. Je to vítaná turistická atrakce pro celé zdejší okolí. Asi po dvou hodinách jsem dorazil do našeho největšího lesíku v provincii. Ten si asi před sto lety celý vysázeli, a teď jej nechávají zcela zdivočet, snad aby vypadal opravdověji. Ptáků v něm nevidět (až na straky a vrány), vyvrácené kmeny hnijí a jsou porostlé houbami. Dřív jsme sem s dětmi chodili na kufátka.

Ty ale mezitím úplně vyhynuly - asi syrovou atmosférou, která nenechá ani dlaždice kolem domu bez zeleného povlaku. A tak pochoduji mrtvým lesem a vzpomínám na Bílé Karpaty, které jsme na podzim shlédli, jak to tam máte ještě pěkně.

Ale dejte pozor, ať nezpychnete! Krása těch vašich Karpat je v tom,

že je máte doslova „za rohem“. Exulanti tady v Holandsku přišli už dávno k názoru, že Nizozemí je ideální země - na práci. Na dovolenou se jezdí do Francie, Itálie či do Švýcar. My tak činili po celých 40 let, co jsme do Karpat nesměli. Tož ta Velká Javořina je méně dramatická než Monte Rosa, Grand Paradiso, Tresenta či i jedno z těch dvojčat (Castor), na které jsme se s manželkou bez průvodce vyškřábali. V Dolomitech jsem se pídil po stopách první války, kterou tam táta prodělal.

Holdovali jsme horolezectví. To jsme ale byli ještě mládí, šedesátníci. Teď, v pokročilé sedmdesátce, si tím více uvědomuju, jak jste vlastně šťastni mít dostupné kopce, které každý den vidáte, a kam se dá zajet i na kole. Važte si jich!

Ivan Gaďourek
Haren (Nizozemí)

s Tomášem Mitáčkem

V centru obce Čejkovice na západním okraji okresu Hodonín se nachází pěkně opravený starý válcový mlýn. U vstupních vrat se slunečním motivem je dřevěná cedule s nápisem „Sluneční brána“. Co se ukrývá pod tímto názvem, prozradí příjemná vůně, kterou je celá budova prosycená: zpracovávají se zde totiž bylinky a koření.

Firma Sluneční brána s.r.o. má v současnosti 5 zaměstnanců a byla založena v roce 1992 spolu s rakouským partnerem - firmou Sonnentor. Firmu vede ing. Tomáš Mitáček, zemědělský inženýr původem z Veselí nad Moravou, který zakončil studia diplomovou prací v Bílých Karpatech.

Než jsme se však dostali k dalším vztahům ing. Tomáše Mitáčka k Bílým Karpatům, zeptali jsme ho na hlavní parametry společnosti Sluneční brána.

„Naše společnost se zaměřuje na zajištění produkce, zpracování a obchod s léčivými rostlinami a kořením z kontrolovaného eko-

SLUNEČNÍ BRÁNA s.r.o.

logického zemědělství. V současnosti zpracováváme okolo 50 různých druhů bylin a koření, jako měsíček, máta, meduňka, fenykl, kmín, lipový květ, maliník, ostružiník apod. Balíme a mícháme bylinné, ovocné i pravé čaje a to sypané i porcované. Balíme koření a semínka k nakličování do malospotřebitelských balení, ale zajišťujeme i dodávky surovin pro další velkospotřebitele. Pro představu, v loňském roce jsme

spolu s rakouským partnerem zpracovali téměř 300 tun biosurovin.“

Jak máte rozdělenou práci s rakouským partnerem? Je vůbec možné produkovat někde levněji než u nás?

„Sluneční brána vyváží zatím víc než se doposud daří prodávat na našem trhu. Kupodivu však musím konstatovat, že některé věci z EU se dají zajistit výhodněji. Například semena feřichy z Francie jsou o polovinu levnější než u nás. A to není dáno exportními dotacemi.“

Co si pod pojmem „kontrolované ekologické zemědělství“ máme představit?

„Je to jakási filozofie, světový názor, životní styl. Chováme se k půdě, ke zvířatům a následně k sobě samým tak, aby naše děti a děti našich dětí měly minimálně takové podmínky k životu na této planetě jako my. Zásadně pěstitele nepoužívají průmyslová hnojiva, pesticidy, my nepoužíváme syntetická barviva a konzervační látky, nepracujeme s geneticky manipulovanými odrůdami.“

Výsledkem pak je potravinu s vyšší hodnotou. Nedá se změnit ani zvážit, avšak tento produkt chutná lépe a lépe se i skladuje. V České republice nyní ekologicky hospodaří okolo 300 zemědělských subjektů, které dohromady obhospodařují téměř 70.000 ha půdy. Všichni se řídí

Směrnicemi pro ekologické zemědělství a dodržování zásad této směrnice je u všech přihlášených subjektů pravidelně kontrolováno Ministerstvem zemědělství.“

Pracují pěstitelé pro vás z idealistického přesvědčení nebo mají z toho nějaký finanční užitek?

„Samozřejmě, že roli zde hrají oba činitelé. Žádný pěstitel pro nás nebude nic pěstovat pouze ze své dobré vůle. Když jsme začínali v roce 1992, stanovili jsme zhruba dvojnásobek průměrné ceny konvenčních produktů. Nyní může pěstitel za kvalitní produkci dostat 250 až 300 tisíc korun na hektar, pokud jde o kulturu s velkým podílem ruční práce. U druhů jako kmín, které lze pěstovat s malým podílem ruční práce jsou výkupní ceny samozřejmě nižší.“

Potřebujete ještě další dodavatele? Jaké je případně čekají problémy?

„V Bílých Karpatech máme několik let trvající spolupráci s několika pěstiteli. Největším z nich je Javorník-CZ s r.o. ve Štítné nad Vláří, které obhospodařuje víc než sto hektarů biologicky. Dále jsou to manželé Ocelíkoví ve Slavičíně s několika hektary a několik menších pěstitelů na Suchovských Mlýnech, v Hroznové Lhotě, Kozojdkách, Vnorovech a Drslavicích. Jsme otevřeni spolupráci s kýmkoliv dalším, kdo je naladěný na podobné struně jako my.“

Problémy, s kterými se nejčastěji setkáváme, se týkají sušení a posklizňového zpracování. Kvalitní sušení je alfa a omegou každého bylinkářství a k tomu je třeba speciálního vybavení. Totéž

platí pro další zpracování. Ostatní rizika jsou obdobná jako v jiném zemědělství - každý rok je jiný co se týká počasí, dominance plevelů, stavu porostu. Avšak při velkém tlaku chorob a škůdců nemůžeme spoléhat na pesticidy.“

Proč není větší zájem z Bílých Karpat?

„Karpaty jsou oblastí, ve které bychom rádi více rozvinuli naše aktivity. Je tam poměrně čisté prostředí, najdou se tam celé katastry nezatížené intenzivní zemědělskou výrobou. Navíc v této oblasti sídlí regionální centrum PRO-BIO (Svaz producentů a zpracovatelů bioproduktů). Má ho na starosti ing. Milan Drgáč, který je také jedním z kontrolorů pro Ekologické zemědělství. S ním jsme před několika lety zkoušeli sběr bylin z volné přírody na Moravských Kopanicích. Ale bohužel to nedopadlo podle našich představ. Pouze pár lidí pochopilo naši nabídku a s těmi trvá dodnes spolupráce k oboustranné spokojenosti.“

Tak jak by případní zájemci konkrétně mohli vyhovět vašim podmínkám a jak volný sběr kontrolujete?

„Ekologické zemědělství si bere za vzor rostliny rostoucí ve volné přírodě bez přispění člověka.“

Zkrátka, co roste ve volné přírodě, co člověk neposypal z nějakého důvodu nějakým práškem, je fakticky bio. Proto jsou byliny sbírány na místech vzdálených od zdrojů znečištění, jako silnice, zástavba atd. K tomu nakreslí sběrač místa sběru do mapy a doloží prohlášení majitele nebo uživatele každé plochy, že nejméně ve třech předešlých letech plocha nebyla chemicky ošetřována.“

Hlavní sběrače nyní máme v Jeseníkách a Českém středohoří, odkud ročně dostáváme tuny kvalitních bylinek z volné přírody.“

Má „biobylinářství“ skutečně nějakou budoucnost?

„Setkáváme se dnes dokonce se stále silícím zájmem o naše produkty a to i z řad supermarketů. Je vůbec otázkou, jestli budeme schopni všem odběratelům garantovat plynulé dodávky objednaného zboží po celý rok. Obraty v obchodu s bioprodukty jsou ve srovnání s předchozím rokem až dvojnásobně vyšší. A podle prognóz z EU budou bioprodukty v roce 2000 zaujímat kolem 20 % celkové nabídky potravin v těchto zemích. Dá se tedy očekávat, že i biobylin budeme potřebovat čím dál víc.“

Jan W. Jongeplier

Čistá řeka

Ve dnech 2. a 3. května 1998 proběhla na horním toku Veličky docela výjimečná akce. Třicet vojáků a několik civilistů se pustilo do boje s odpady ve snaze vrátit Veličce její krásnou podobu.

Vše se podařilo a za sobotu a neděli brigádníci vyčistili koryto Veličky v úseku od Vápenek po Javorník a k tomu Novolhotský

potok v úseku od Nové Lhoty po soutok s Veličkou. Celkem bylo vyčištěno 11 km toku. „Úlovkem“ brigádníků byly především tisíce kusů a útržků fólií, dále pak boty, oděvky z koženky, sklo, plechovky, láhve a obaly z umělé hmoty (mnohdy se zbytky nejrůznějších chemikálií), železné trubky a plechy, dráty, barely, autobaterie, pneumatiky a také bojler, lednička a spousty jiných „zajímavých“ předmětů, které do řeky rozhodně nepatří. Celkem bylo naplněno a na skládku komunálního odpadu vyvezeno více než 500 velkých igelitových pytlů a nákladní automobil železného šrotu.

Dva týdny po úklidu horního úseku Veličky nastoupilo 20 učňů Středního odborného učiliště zemědělského z Veselí nad Moravou. Úkolem jedné skupiny bylo vysbírat naplavené odpady od Velké nad Veličkou po proudu dolů. Druhá skupina jim vyšla naproti od Hroznové Lhoty. Během pětihodinového prolézání

břehovými porosty Veličky byl vysbírána úsek v délce 3,5 km.

Pak přišel na řadu Radějovský potok. Tady se do akce zapojilo 14 studentů ze Střední odborné školy ve Strážnici. Břehy byly vyčištěny od Lučiny až po Strážnici, tj. v délce asi 7 km. Práci ztěžovala vzdálenost silnice od potoka (místa přes 200 m), kam se naplněné pytle s odpadem odnášely. Nejvíce znečištěné byly břehy pod Radějovem.

O odvoz odpadu se postarali pracovníci Povodí Moravy a.s. a zdarma byl uložen na skládky ve Strážnici a Velké nad Veličkou. Akce mohla proběhnout díky finanční podpoře z Ministerstva životního prostředí a Nadace pro rozvoj občanské společnosti. Na závěr dobrá zpráva pro případné zájemce: v úklidu se bude pokračovat i na podzim.

A co si můžeme přát? Aby již nikdy nebyla taková brigáda zapotřebí.

Pavel Bezděčka, Josef Dufek

Obnova lesoparku

Slavičinský lesopark Pod obruby byl založen v roce 1936 rodinou Pivečků (vlastníků slavičinského obuvnického podniku JAPIS) jako památka na zesnulou manželku zakladatele firmy. Od počátku byl koncipován nejen jako klasický park, ale hlavně jako pohádkový les pro vyžití dětí.

Po znárodnění JAPISu v roce 1948 začal lesopark postupně chátrat a jeho mobiliář byl postupně zničen nebo rozkraden. Ochraniči ZO ČSOP Zálesí za finanční podpory Nadace Jana Pivečky a Města Slavičín začali v loňském roce podnikat kroky pro obnovu parku - byla vypracována kompletní projektová dokumentace, provedena probírka stromů a keřového patra. Na sklonku roku se podařilo

zhotovit elektrickou přípojku. Většina prací byla prováděna ochranáři za vydatné pomoci několika studentů.

V letošním roce bude obnova lesoparku pokračovat i díky podpoře Nadace Partnerství. Lesopark bude uveden do základního stavu a bude zahájen jeho provoz. Budou zde zhotoveny originální lavičky, zrekonstruován živý plot s hrazením, vybudováno místo pro posezení, dosazeny stromy po další nutné probírce stromů a vykopána studna se zdrojem vody pro jezírko. Přes toto jezírko povede stylizovaný most. Dále by se zde měl nalézat altánek, dětské hřiště, místo pro

táboření, stylizovaná vstupní brána.

Lesopark bude zároveň sloužit jako originální výstavní síň pod širým nebem, protože zde budou rozmístěny dřevěné plastiky mladých umělců, tvořících v rámci Sochařského symposia. Tyto plastiky budou zároveň sloužit jako špihadiá a prolézačky pro děti.

Zdeněk Miklas
Slavičín

Myšačka jako nová

Loňské přivalové deště přivodily nemalé starosti Lyžařskému klubu Uherský Brod, který spravuje a udržuje sjezdové tratě v k. ú. Vápenice. Na jedné z nich, známé jako Myšačka, došlo v důsledku nasycení zeminy vodou k obrovským sesuvům půdy a k trhlinám.

I přes nepříznivé hospodářské výsledky v minulém roce musel klub vyčlenit značné finanční prostředky na sanační práce. Tyto práce by nemohly proběhnout bez vstřícnosti všech zúčastněných stran. Ing. Jiří Vácha z místního stavebního úřadu spolu se zástupci LK vyvolali jednání s vlastníky pozemků a pracovníky Správy CHKO. Organizací akce byl pověřen Milan

Novák. Díky dobré spolupráci začaly terénní úpravy už v září za příznivých podmínek. Práce prováděla prostějovská stavební firma PRODOS těžkou technikou. S pochopením se zapojili také členové Lyžařského klubu a se značným úsilím dokončovali úpravy terénu. Na doporučení pracovníků Správy CHKO se brzy na jaře spojil LK s Výzkumnou stanicí travinářství v Zubří a objednal zde doporučené osivo na zatravnění postižených míst. Členové klubu se postarali o zasetí upravených ploch.

Mimo tuto nečekanou událost, která nás stála přes 200.000 Kč a stovky odpracovaných brigádnických hodin, věnuje LK ročně nemalé finanční prostředky na

úpravu lyžařských sjezdovek.

V létě zajišťuje údržbu luk Motokros klub Uherský Brod. Dvakrát ročně seče luční porosty o rozloze 20 ha. Díky použitelnosti horské sekačky i v málo přístupných místech byly louky zbaveny plevelných rostlin i náletových dřevin a travní plochy se tak během tří let viditelně zkvalitnily k radosti správců této oblasti i všech návštěvníků.

Marie Nováková
Uherský Brod

Akce ŽÁBA 98

Letos již po sedmé proběhla ve střední části Bílých Karpat akce ŽÁBA, zaměřena na záchranu žab při jejich tah přes silnice.

Již 1. března byla akce zahájena za vydatné pomoci studentů přírodovědy olomoucké Univerzity Palackého. V tento den se nám společně podařilo instalovat více než polovinu celkové délky zachytné fólie. Protože vzápětí přišly silné mrazy, byli jsme nuceni zbylou část fólie u Luhačovic a nově také fólii u obce Krhov natahnout až později.

Celkem byly nainstalovány zachytné fólie v délce přibližně 2.400 metrů, což obnášelo zhotovení 500 nových dřevěných kolíků, odhrabání listů a hrabanky z trasy fólie, zatlučení celkem 1.300 kolíků do země, natažení fólie v udané délce, vypnutí fólie pomocí 250

metrů drátu, přikopání a udusání hlíny z obou stran fólie, aby se žáby nemohly podhrabat. Pak už zbývalo jen zapustit 55 plastových kbelíků do země a čekat na oteplení a tím i žabí tah.

A čekání se vyplatilo. Společně se studenty UP Olomouc se podařilo přenést 1.672 exemplářů ropuchy obecné. Navíc ještě pracovníci obecního úřadu v Bojkovicích přenesli přes silnici u Krhova více než 450 žab. Tento počet je jen přibližný, protože fólie byly instalovány tak, aby žáby mohly cestu překonat propustmi pod cestou, aniž by se jich lidská ruka dotkla - to také v hojně míře využívaly.

Z počtu přenesených žab jsme pochopitelně měli velkou radost. Trošku nám ji zkazily informace, že letos bylo žab všude hodně, ale stejně si myslíme, že počty

alespoň těch „luhačovických“ se zvyšují i díky naší práci.

Na financování letošní Akce ŽÁBA se podílelo Ministerstvo životního prostředí ČR a naši sponzoři - Nadace Jana Pivečky, Barum CONTINENTAL, INSTOP Slavičín, NOVESTA a TVD Slavičín.

Zdeněk Miklas
Slavičín

Hledají se „malé modré slivoně“

V minulém čísle byly zveřejněny popisy světle zelených, takzvaných „bílých“ slivoní s lidovými názvy Sračky, Bílé trnečky a Bílé slivky. V dnešním pojednání se mohou zájemci o záchranu starých a místních odrůd ovocných dřevin seznámit s dalšími, malými - avšak všestranně odolnými - slivoněmi s barvou modrou, klasickou pro slivoně. Převládající modrá barva dala této skupině ovocných dřevin též název „modré ovoce“ a „peckoviny“.

V současné době statistiky uvádí, že nejrozšířenějším ovocným druhem na území České republiky jsou jabloně. Avšak sčítání ovocných stromů a jiné údaje z minulých století nám dokazují, že nejrozšířenější byly právě slivoně (modré ovoce,

peckoviny - konkrétněji švestky). Pěstovaly se snad ve všech katastrech bývalých správních území, na půdách i méně příjatečných a hrály nezastupitelnou úlohu hlavně ve výživě obyvatelstva. Je zde tedy předpoklad, že z tak velkého pěstelského vzorku mohly v minulých staletích vzniknout typy, které nesou vlastnosti využitelné v současném šlechtitelském programu. Šlechtění slivoní se dnes zaměřuje na vytváření nových odrůd odolných proti virové chorobě - šarka. V kolekcích odrůd slivoní, které se nacházejí v různých světových ovocnářských institucích se nachází pouze 7 % odrůd a ekotypů rezistentních a nebo alespoň tolerantních k šarce. Ke šlechtění nových odrůd, lépe vyhovujících dnešním ekologickým a hospodářským podmín-

kám, potřebují šlechtitelé výchozí materiál s nejrůznějšími vlastnostmi. Musíme si uvědomit, že dnes však ještě nemůžeme přesně říci, jaké problémy v pěstování ovocných druhů nás budou trápit za 30 - 50 let. Proto je velmi důležité hledat, mapovat, zachraňovat a zkoumat veškeré kultivary jako nenahraditelné genové zdroje. Co když se najde odrůda a nebo odrůdy odolné proti rakovině, různým mykózám, virózám, k teplotním výkyvům během vegetace, reziduí chem-

mických preparátů a imisním stresům? Co když tyto a jiné vlastnosti nesou níže popsané a dosud vědecky nepoznané místní slivoně?

Tak jako „bílé slivoně“ jsou i zde uvedené modré peckoviny odolné proti chorobě šarka. To samo o sobě hovoří o jejich možnosti využití při šlechtitelské práci. Mohou nést i jiné vlastnosti, které zná sám pěstitel.

Proto Správa CHKO žádá pěstitele o podání informací o dalších vlastnostech a využití uvedených místních odrůd či o výskytu dalších slivoní a nebo jiných starých ovocných odrůd.

Václav Tetera
Pravčice

VALAŠSKÁ TRNEČKA
Nález: Střítež n.B.
Velikost: malá, v = 26 mm, š = 15 mm, hmotnost 6 g i více.
Tvar: elipsovitý, v horní polovině vždy širší, u stopky končí ploškou, dole špičkou. Rýžka někdy neznamatelná, jindy výrazná, končí ve znatelně malé kožovité jizvě.
Stopka: zelená, tenká, dobře drží na stromě i u plodu, cca 20 mm dlouhá.
Slupka: tenká, tmavomodrá, kyselá, často na plodu malé nepravidelné kožovité skvrnky, je ojívná.
Dužnina: jemná, šťavnatá, rozplývavá. Chuť nákysečná, dobrá, od slupky kyselejší. U pecky hrubší vlákna.
Pecka: malá, zašpičatělá, málo zvrásněná, drží vlákna, v = 19 mm, š = 8 mm.
Strom: roste podobně jako Švestka domácí, avšak má jemnější strukturu větvení. Netrpí šarkou.
Upotřebení: na koláče, přímý konzum, do kvasu a na zavařeniny.

VRABLAČKA
Nález: Komňa, Vápenice.
Velikost: malá, v = 30 mm, š = 30 mm, hmotnost 12 g.
Tvar: široce eliptický, někdy ke stopce zúžený, mírně (někdy i více) zploštělý. Žlábek zřetelný, mělký.
Stopka: krátká, cca 10 mm dlouhá, středně silná, zelená. Někdy bradavičnatá, na konci mírně ohnutá a silnější. Lehce se odlučuje od plodů. Je vsazena v plytké okrouhlé a malé stopovní jamce.
Slupka: tenká, jemná, špatně se od dužniny odlučuje. U dozrávajících plodů je barvy červeno-zelenomodrá, u zralých modrá, šedě ojívná. Světlé vpichy velmi řídké. Chuť kyselavá, nahofklá.
Dužnina: zelená, u zralých plodů mírně nažloutlá, jemná, rozplývavá, u pecky kyselá. Je protkána četnými jemnými cévkami, které při jídle nevaří. Chuti je nasládlé, řídké, spolu se slupkou nákysečná s hořkostí slupky. Dozrává koncem srpna a začátkem září.
Pecka: hladká, tupě zašpičatělá, v = 20 mm, š = 12 mm.
Strom: roste spoře, hojně plodí, nestejně dozrává, plody opadávají. Šarkou netrpí.
Upotřebení: hlavně na kvas.

ŠVESTIČKA

Nález: Komňa, Velká nad Veličkou.

Velikost: malá, v = 25 mm, š = 25 mm, hmotnost 7 - 10 g. Tvar: kulatý, někdy u temene protáhlý. Žlábek nevýrazný avšak zřetelně a intenzivně ojněný.

Stopka: tenká, pevná, zelená, někdy nahnědlá. Dobře drží u plodu v hlubší, malé, okrouhlé jamce. Na konci jen málo na stranu ohnutá.

Slupka: tenká, jemná, lámavá, od dužniny se odděluje v malých kouscích. Je příjemně nákysečná, u dozrávajících plodů barvy červenomodré u zralých modrá, ojnělá, výjimečně hnědé mramorování.

Dužnina: žlutozelená, u zralých více žlutá, tuhá, protkaná jemnými cévami, které při jídle nevadí. Je občerstvující, u slupky nákysečná s mírnou hořčinou.

Pecka: eliptická, dole ostřeji zakončená, hůře se odlučuje od dužniny, v = 15 mm, š = 10 mm.

Strom: připomíná švestku domácí, struktura je však jemnější, štihlejší. Na plodech nejvíce příznaky šarky.

Upotřebení: zkvalitňuje kvas, přímý konzum.

GULOVAČKA

Rozšíření: jihovýchodní a střední Morava.

Velikost: malá, v = 27 mm, š = 25 mm, hmotnost 7 - 10 g.

Tvar: kulovitý, jen mírně oválný, žlábek neznatelný.

Stopka: krátká, kolmo k plodu vsazená, málokdy šikmo.

Tenká, zelená, později s hnědými skvrnami, lehce se od plodu odlučuje, délka 7 mm. Stopeční jamka malá, okrouhlá, nehluboká.

Slupka: tenká, pevná, od dužniny se neodlučuje. Barvy tmavomodré, silně ojnělé, bělavé tečky znatelné až po setření ojnění. Chuť mírně kyselková, při jídle nevadí, k dužnině načervenalá.

Dužnina: tmavě žlutozelená, jemná, u pecky mírně drží a je kyselková. Celková chuť příjemná ale nevýrazná.

Pecka: v poměru k plodu středně veliká, v = 15 mm, š = 10 mm, tupě zakončená k dužnině jen mírně přilnutá.

Strom: roste středně až slabě, ve stáří krátké přírůstky, koruna kulatá. Na plodech nejvíce stopy šarky, na listech zjevné.

Upotřebení: na kvas, knedlíky, zavařování.

Pást a chránit

Bývaly doby, kdy většina valašských strání byla od jara až do podzimu krásně barevná. Dobří hospodáři louky pravidelně sekli. Co se neusušilo, spásli dobytek. A vzdálené pastviny ve vyšších polohách spásaly ovce.

Avšak vše se mění. Ovce „díky“ zemědělské transformaci z krajiny úplně zmizely a péče o nejcennější zbytky květnatých luk se zaměřila pouze na první seč. Otavy v rezervacích a v I. zóně CHKO se vůbec nekusily. Mnoho dalších luk a pastvin dříve poškozených nezájmem o hospodářství dále zarůstá.

Proto základní organizace Českého svazu ochránců přírody KOSENKA Valašské Klobouky připravila projekt na obnovu pastvy ovcí s cílem zlepšit dlouholetou péči o louky a podpořit soukromé zemědělce. Projekt je velkou částí financován Nadací Partnerství v Brně a připraven ve spolupráci se soukromými zemědělci ing. Pavlem Šeligou a ing. Janem Švédou z Vlachovic.

První krok bylo pořízení plemených ovcí Romney Marsh, které jsou svou tělesnou stavbou i nároky na prostředí nejlépe přizpůsobeny zdejšími podmínkám. Ovečky mohou být celý rok venku, nepotřebují žádný přístřešek. Pouze v případě sněhové pokrývky je nutno do pevných ohrad, ve kterých jsou ovce chovány, přivázat jednu za několik dní seno na dokrmění. Do projektu jsme chtěli zapojit co nejvíce zájemců o chov ovcí i o ochranu přírody a krajiny. Proto byla vyhlášena akce „Přiveď ovečku do valašské přírody a krajiny“, kterou byla všem zájemcům nabízena možnost zakoupit si jednu ovečku a tu za výhodných podmínek zpět na sedm let pronajmout nositelům projektu.

Přestože zpočátku vládla obava, zda se podaří všech 31 oveček prodat, výsledek předčil naše očekávání. Dnes již všechny naše své skutečné majitele. Oveček bychom prodali i více, ale bohužel plemeno je v ČR málo rozšířeno a další ovečky prostě zatím nejsou k dispozici.

Zájem o ovečky měli lidé z nejrůznějších vrstev. Byli to jak místní, tak ze vzdálených míst republiky, ale i celé rodiny či různá občanská sdružení. Aby posílil vztah studentů Gymnázia a obchodní akademie Valašské Klobouky k ekologii, zakoupil pro jednu z tříd ovečku i zdejší sponzor.

Projekt odstartoval s dobrými vklady, které mají již svou historii - jak dosažené výsledky v ochraně přírody, tak nově nastupující generace zemědělců, proto věříme v úspěch projektu, jenž směřuje k udržitelnému životu jižního Valašska a který pomůže řešit současné vážné problémy lidí, žijících v oblasti Bílých Karpat.

**Rostislav Trávníček,
Miroslav Janík
Valašské Klobouky**

Ruční výroba recyklovaného papíru

Sbíráte-li starý papír, můžete si z něho sami vyrobit vlastní recyklovaný papír. Postup je velmi jednoduchý.

Co budeme potřebovat?

Staré noviny, sítko (okenní sítko proti mouchám) nejlépe ve dřevěném rámečku, misku větší než je rámeček (pekáč, fotomisku), kbelík, kvedlačku, hadr, případně desku na vytlačení vody.

Jak na to?

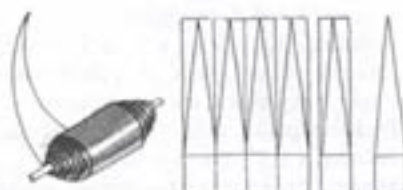

Noviny roztrháme na malé kousky a ve kbelíku rozmícháme s vodou. Směs rozšleháme kvedlačkou nebo šlehačem na kaši. Nad miskou či pekáčem přidržíme sítko a nalijeme na něj kaši. Kaši na sítko pravidelně rozprostřeme a necháme okapat vodu. Otevřeme celé noviny v polovině a vložíme rámeček. Noviny překlápíme a položíme na stůl (pletivo je nad kaši). Odklopíme noviny a sítko. Na novinách nám zůstane obdélník mokrého papíru, z kterého můžeme desku vytlačit přebytečnou vodu. Potom opatrně sloupneme papír z novin a necháme usušit, případně přezhelneme... a můžeme kreslit!

Z papírové kaše si také můžete vyrobit např. zvířata. Stačí jen přimíchat trochu škrobu na prádlo a z této kaše vymodelovat nějaké zvíře nebo panáčka. Mokrý objekty jsou těžké, ale po vyschnutí jsou krásně lehké a dají snadno pomalovat temperovými barvami.

Rolované papírové korálky

Na výrobu krásných korálků postačí i obyčejný papír. Ideální je formát A3 (otevřený velký sešit), použit můžeme listy ze starých časopisů či dárkový papír.

Jak na to? Nastříháme proužky dle obrázku. Širší konec proužku začneme namotávat na špejli nebo brčko, konec na již vzniklý korálek nalepíme a vysuneme špejli.

Papírové korálky jsou lehké a laciné. Vypadají také dobře, jsou-li smíchány s jinými korálky. Můžete je také přelakovat.

Josef Dufek

Den Země na CEV Pantoflíček

22. duben, největší ekologický svátek, se každé ekocentrum snaží velkolepě oslavit. My jsme Den Země oslavili prostě - prací. Byly uspořádány 3 akce, ze kterých by naše matička Země určitě měla radost.

1. Uklidili jsme potok Okluky, který byl po povodni zaneřáděn odpady. S dětmi z pátých tříd z Dolního a Horního Němčí jsme nasbírali obrovské množství umělohmotného odpadu. Tato akce měla i velký výchovný dopad. Děti, které sbíraly odpadky, se určitě samy nikdy tak chovat nebudou. Uklidili jsme asi 7 km dlouhý úsek Okluk od Horního Němčí přes Slavkov až pod Dolní Němčí a chtěli bychom tento úsek nadále udržovat v pořádku a ve spolupráci s ochranáři z Hluku jej prodloužit až tam.

2. Dětem mateřských škol v Dolním Němčí, Slavkově a Horním Němčí byl nabídnut program Uklidme si přírodu. Na naší výstavě Příroda Bílých Karpat byl napodoben nepořádek, který umějí lidé v přírodě udělat, a bylo radost pohledět, jak se malé děti s košíčky v rukou oháněly. A když byla příroda uklizena, děti samy přišly na to, že v ní něco chybí, a doplnily květiny a zvířata.

3. Akcí, která přesahovala region naší působnosti, je určitě už 3. ročník literární soutěže ke Dni Země Zelená planeta. Tento ročník byl mimořádně zdařilý - dostali jsme na 120 prací tří kategorií ze 14 škol nejen našeho okresu, ale i např. z Brumova, Lužice, Hodonína, Veselí n. Mor. Vítězné práce se objeví na stránkách příštích čísel časopisu. Při pročítání prací vás udiví, jak pěkný

vztah mají děti k přírodě. Hluboce se skláním i před kantory, jejichž velký kus práce navíc na tím všim nelze nevidět.

My na CEV Pantoflíček máme jen přetěžký úkol - vybrat z toho množství skvělých dílek ta nejlepší.

Vlasta Ondrová

Kotovice

Letos v březnu oslavila knihovna ve Starém Hrozenkově 85. výročí založení. Více se o tom dočtete na str.13. Při této příležitosti byla vyhlášena i literární soutěž „Můj rodný kraj“. Zde uvádíme jednu z oceněných literárních prací místních dětí.

Historie se ukládá v kraji, vydává svědectví o poutu, jímž jsme spjati s našimi předky i s těmi, co přijdou po nás. Každá stavba, kámen, strom, ba i drobná rostlina, potok i ranní rosa je součástí našeho života.

Dříve se na Kopanicích stavěly jiné domy než dnes. Od mého dědečka jsem se dozvěděl, že se stavěly dříve domy z cihel „kotovic“. A nebo se dělaly zdi takzvané „nabíjanice“. Kotovice se dělaly ve formách, které si musel každý sám vyrobit. Formy nebyly ze železa ani z jiného kovu, ale dělaly se z desek. Do formy se vlila hmota, která se skládala z hlíny, z plev a z vody. Hmota se ve vodě ušlapávala nohama, aby se promísila hlína s plevy. Kdo měl dobytek, tak musel šlapat dobytek. Až hmota ve formě ztvrdla a uschla, forma se otočila a kotovice se vyklopila. Když jich bylo velké množství, začalo se stavět.

Vykopaly se základy. Základy byly z velkých kamenů. Pak se začaly stavět zdi z kotovic. My dnes dáváme mezi cihly maltu, jenže dříve byli lidé chudí a maltu ani neznali. Tak dávali mezi cihly maltu, která byla z hlíny a vody. Střecha byla z tzv. „došků“. Došky byly ze

Proběhlo regionální kolo Zlatáku

Chladné počasí přivítalo v sobotu 23. května ve Veselí nad Moravou účastníky přírodovědné soutěže Zelená stezka - Zlatý list. Srovnat síly (spíše znalosti) si přijelo 108 mladých přírodovědců. A čekal je vskutku nelehký úkol. Pořadatelé jim přichystali stezku dlouhou přes 3 km, na které je čekalo 9 odborníků Celkem 19 družstev bylo prozkoušeno z dendrologie (nauka o stromech), životního prostředí, ekologie, botaniky, zoologie (savci, ptáci, žáby, ryby i bezobratlí), geologie... Prostě žádná legrace. Velký dík patří odborníkům, kteří byli v nepříznivém počasí celý den.

A kdo tedy postupuje do národního kola? Z kategorie starší oddíl IBSIS z Mutěnic. Z kategorie mladší postupuje KLM (kmen lesní moudrosti) ANAPAHIO z Uherského Hradiště. Na druhém místě se umístili Žabičky z Mikulčic (mladší) a Ovocnáčci z Hodonína (starší), na třetím místě Castor z Mutěnic (mladší) a Zelenáči z Dolního Němčí (starší).

Vítězné kolektivy si to rozdají ve finále koncem léta ve Stráži pod Ralskem. Hodně zdaru!

Radka Nekardová

slámy. Sláma se nesměla dávat do mlátičky, protože by se polámala. Klasy se musely vymlátit cepy. Došky se vázaly slámou k latám seshora a druhý došek přikrýval vázání. Pokrývání se začalo od spodku. Střecha musela být hodně špičatá, aby voda lépe stékala po doškách. V zimě nebo na jaře, když nebylo čím krmít, dávaly se došky dobytku. Po žních se musely došky na střechu zase doplnit. Kotovice se vyráběly nejčastěji v Brockém nebo ve Skotní, protože v těchto místech byla dobrá nekamenitá hlína a také zde byla voda, které bylo potřeba k výrobě.

Domy ze zdi „nabíjanice“ se stavěly také z hlíny. Nejdříve se vykopaly základy. Základy byly také z kamenů. Pak se začaly stavět zdi z nabíjanice. To se přibily čtyři kolíky do země a mezi dva se dala deska a mezi druhé dva taky deska, takže vzniklo takové korýtko. Do korýtka se nasypala hlína s plevy, ale ještě před tím se daly dovnitř korýtka k deskám větvičky. Větvičky se dávaly do korýtka proto, aby se zdi zpevnily. Hlína se trochu pokropila a začalo se udusávat dřevěnými „tloukama“.

Když byla hlína udusaná až po vrchní okraj desky, tak se desky posunuly zase výš a daly se větvičky do korýtka k deskám. Znovu se nasypala hlína s plevy, pokropila se a začala se udusávat. Až byly zdi dost vysoké, začaly se stavět trámy a na ně se přibíjely laty a k latám se přivazovaly došky. Lidé dříve měli okna malá, aby jim nebyla zima v sychravých a mrazivých obdobích.

Na Kopanicích byli lidé velmi chudí, ale také moudří a tak si ve stavbách i v jiných pracích dovedli dobře poradit.

Pavel Rapant, 8. třída ZŠ St. Hrozenkov

Porážky

Severně od osady Vápenky, v katastrech Slavkov a Nová Lhota, se nachází lokalita názvem Porážky (zároveň i národní přírodní rezervace).

Proč se takto jmenuje? Původ místních názvů je někdy evidentní, často však je skutečnost jiná, než se zdá. Je to tak i v tomto případě. Není pravda, že by se od Porážek bralo léčivé seno, aby dobytek mohl odložit chod na porážku. Ani se tam nikdo neporazil.

Ve farní kronice Horního Němčí, kterou napsal farář Jan Huňka, vyhledal a vypsál kronikář Horního Němčí následující text, který vnáší do celé situace úplně jiné světlo.

„V roce 1448 Kůna z Michalovic a z Jičina pohnala Mikuláše z Vojslavic a na Veselé, že jí drží tři části lůky její, která od starodávna Boršicám přísluší a téj patří, bez mojej vůle nemaje k tomu práva, ježto bylo mě to stúpeno v mojem věně a já toho byla v tržení od mnoha let prve než on to zboží kúpil (po r. 1250).

Jedná se tu o Boršické lůky Porážky v katastru slavkovském - původně Borážky.

Tehdy nebyly ještě rozděleny a Mikuláš se luk zmocnil. Je zajímavé, že podle Tereziánské gruntovní knihy měly Porážky mezi sebou rozděleny slavkovští, kdežto podle Josefiánského katastru již boršičtí, ale obec (podle téhož katastru) měla tu louku a také fara nivnická, dědička českokobratrského půl lánu ve Slavkově, což je důkazem, že také roku 1592 je užívali slavkovští. Užívali je tedy 1448-1753 a to teprve potom byly rozděleny mezi Boršičany. Průhon ukazuje, jak Mikuláš se snažil svou državu rozšířit.“

Stanislav Bobčík
Horní Němčí

RECENZE

Nové publikace

Koncem loňského roku se Přírodovědnému klubu v Uherské Hradišti podařilo vydat další tři publikace o přírodě regionu JV Moravy. Jedná se o 2. a 3. supplementum a druhý řádný sborník.

Druhým supplementem jsou vlastně dvě publikace v jednom

obalu: Motýli jihovýchodní Moravy (4. díl) a Motýli Tematinských kopců. První je pokračování a doplnění tří dílů autorů M. Králíčka a A. Gottwalda o motýlech z 80. let. Tyto cenné práce se však zabývaly územím okresů Hodonín a Uh. Hradiště, zatímco v uvedené publikaci jsou i údaje z okolních okresů, m.j. ze severní části Bílých Karpat. Uváděny jsou údaje o výskytu celkem 595 druhů motýlů. Kolem 60 z nich je zobrazeno v barevných fotografiích.

Třetí supplementum obsahuje texty (i hodně tabulek a grafů) referátů loňského semináře s názvem Obnova druhově bohatých luk v Hluku. Je to publikace zajímavá především pro všechny, kteří se zabývají problematikou zalučňování orné půdy a zlepšení zdegradovaných travních porostů - zemědělce, ochránce přírody, botaniky. Kromě referátů obsahuje publikace i dvě stránky poznámek z diskuzí. V druhém sborníku, který Přírodovědný klub vydal, najde

skoro každý přírodovědec něco, jestli to jsou vyšší rostliny, ptáci, ryby, vodní fauna, nebo dokonce vážky, tesaříci, mravenci, mravkožravé, škvoři. Především přináší toto číslo sborníku řadu nových údajů o výskytu uvedených organismů. Výjimkou je článek L. Klimeše o záhadě rostlinného bohatství bělokarpatských luk, v kterém autor prokazuje jedinečnost našich luk v evropském měřítku.

Také je věnována pozornost některým významným přírodovědcům a na zadních stránkách i činnosti klubu.

Pokud se čtenář zaměřuje na oblast Bílých Karpat, najde v tomto čísle hodně článků - především botanických - právě o tomto území nebo informace týkající se Bílých Karpat.

Všechny publikace Přírodovědného klubu jsou k dispozici ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti a Vzdělávacím a informačním středisku Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou. Cena je 50,- Kč za kus.

Sedlářův kříž

Pokud přijíždíte do Bílých Karpat po státní silnici č. 54 od Veselí nad Moravou na Suchov, můžete na křižovatce v Blatničce 40 m směrem na jih při cestě do Louky vidět kříž na jehož zadní straně je nápis: „Postaven nákladem manželů Jana a Kateřiny Sedlářových z Blatničky č. 100 L.P. 1913“.

Tak jako jinde kolem nás mijíme kříže skoro bez povšimnutí, i tento ukrytý mezi třemi lipami. Desítky lidí denně kolem něj projedou, aniž by jej spatřily.

Na chvíli se zastavme a vzpomeňme na kdysi jeden z největších rodů, s kterým je svázána příbuzenským vztahem většina starousedlíků v Blatničce. Žádný z nich již v Blatničce není. Vymřeli po přeslici (Sedlářé), bez potomků (Herinci), rozuteklí se po světě (Háné). Po všech z nich zůstala jen vzpomínka a ten kříž.

31. ledna 1872 je svatebním dnem pro 25-letého Josefa Herinka a nezletilou Kateřinu Hánovou. Do roka se mladým manželům narodí syn Jan, kterého však ve stáří 4 a půl měsíců pochovají na místním hřbitově. Další dítě Kateřiny a Josefa Herinka, dcera Apolonia, umírá na osýpky ve věku 21 měsíců.

Až v červnu 1882 se jim narodí František. Manželé Herinkovi z něj mají velkou radost až do 17.4.1886, kdy odchází na pole a nechají ho doma. Františkovi je dlouhá chvíle a proto vyleze na hůru do sena, kde si hraje se sirkami. Výsledek této hry je hrozný. Když se manželé Josef a Kateřina vrátí z pole, naleznou nejen vyhořelý dům, ale na hůře i jejich uhořelého jediného syna. Do roka se jim narodí další syn, kterému dají zase jméno František s nadějí, že František žije a už je konec neštěstí. Netuší, že neštěstí k Herinkům ještě teprve přijde. V lednu 1891 se Josef vypraví s dalšími šesti chlapama z Blatničky nadělat drvo do hor nad Suchov. Den to byl pěkný. Po cestě se ještě zastaví na šestnáctku v hospodě „U žida Lam-

berka“. Pět chlapom to na cestu stačilo a jeli dom. Josef s 26-letým Antonínem Minaříkem si však ještě dají nalét osmičku. Právě ale tuto noc došlo ke zvratu počasí - mráz, vichřice - a jak vysílení po namáhavé práci v lese a taky ty štamprle byly příčinou, že nejdříve pod dubem nad splavem

na hranici katastru Boršice a Blatnička zmrzl Minařík. Herink došel o 200 metrů dále, ale pod dalším dubem na Blatnických lúkách 400 m od domova jej našli ráno zmrzlého také.

Smrt dětí byla pro Kateřinu bolestná, ale nevnímala ji jako tragédii. Smrt manžela se jí ale dotýká hodně. Práce na dvanácti měřících a k tomu hospodářství kolem dobytka je na samotnou Kateřinu moc. Neodsuzujeme ji proto zato, že 5 let od smrti Josefa se zase vdává. Ženichem je nezletilý Jan Sedlák. Kateřina ve svých 44 letech věří, že se na ni a jejího Františka už konečně usměje štěstí.

Nemůže věřit tomu, že přesně 11 let po smrti prvního manžela Josefa, v lednu 1902, umírá ve věku 14 let na srdeční vadu i tento František, který ji zůstal jako poslední krásná vzpomínka na první manželství.

Poslední kapkou utrpení je pro Kateřinu den 6. 8. 1904, kdy umírá její otec na roztržení plic po pádu ze stromu, který jí byl poslední dva roky po smrti Františka velkou oporou v jejím utrpení. Kateřina se po této ráně osudu už nevzpamatuje, nikomu nevěří, z ničeho nemá radost. Modlí se k Bohu, prosí o odpuštění a slíbí postavit větší kříž než ty, které byly do té doby v Blatničce postaveny. Naléhá na manžela, s nímž již pro svůj věk a stav žádné děti nemá, aby u cesty do Velké postavil kříž, což se v roce 1913 stává.

V dalším roce se Kateřina při podzimní práci na poli nachladí. Nevěnuje tomu velkou pozornost a léčí se sama doma až do prosince 1914, kdy ve věku 63 let na zápal plic umírá.

Půlroku po její smrti si vdovec Jan Sedlák ve svých 42 letech bere v Lipově patnáctiletou Annu. V manželství se jim narodí pět dcer. Poslední dcera, narozena 6. 8. 1923 žije dosud.

Řekne se kamenný kříž u cesty, vždyť je němý a vše je již dávno zapomenuto. Posuďte a rozhodněte sami: je možné, nebo by bylo vhodné, na to všechno zapomenout?

Je snad lépe nic nepsat, dětem nic neříkat a na dotaz, co je to za kříž, odpovědět: „Já ti ani nevím, proč ten kříž tady vlastně stojí?“

**Miroslav Hudeček
Blatnička**

Mladé Horňácko - Velká nad Veličkou, 19. dubna 1998

Rozkvetlou jarní louku připomínaly děti ze souboru Súčovjáneč při vystoupení s písnem *Za Súčovem v lesí u studánky*. Mile potěšilo mimořádně velké zapojení dětí z mateřské školy.

Stromořadí chlapců z *Ličánku*. Blok *Na pasínku* byl nacvičován s dětmi z *Louky mladou* nastupující učitelkou garniturou a divákům se moc líbil.

Na 270 účinkujících dětí předvedlo na jevišti uvolněný výkon, bez bojdnosti a s radostí v očích. Ukázaly, že právě se zde říká, že folklor přechází z generace na generaci. K největším talentům však lze zařadit tuto dvojici z Velké nad Veličkou. Petr Kubík (vlevo) kráčí ve stopách proslaveného primáče *Jozky Kubíka „Filička“* a Pavel Zedníček na sebe již dokonce upoutal televizní a filmové producenty.

„Ej, na Vrbovcích pěkně hrajú“, v závěru písničky si pochutí zaverbovali kluci z domácího *Veličánku* a *Lipovjánku* z *Lipova*. Oba národopisné soubory patří léta ke stálým regionu a jejich vystoupení je vždy ozdobou a vyvrcholením festivalu.

Hravé děvčátka z *Ličánku* umí i dobře zpívat.

„Pracovní“ činnost dívek ze souboru *Mladé Veličky*.

Knihovna

Knihovna ve Starém Hrozenkově má dlouholetou tradici - v březnu letošního roku oslavila již 85. výročí svého založení.

Z původně malé místní knihovničky se knihovna postupně stala hlavním - a dnes jediným - pravidelně působícím kulturním zařízením v obci.

Ve vedení knihovny se za ta léta vystřídala řada dobrovolných knihovníků. V 60. letech se stala knihovnicí paní Věra Fiurášková. Za dobu své působnosti získala pro knihovnu řadu uznání a patřila k těm lepším knihovnám na okrese. V roce 1982 byla knihovna zprofesionalizována a její vedoucí se stala paní Božena Gajdová. Zlomem v činnosti knihovny se stal rok 1995, kdy knihovna získala základní počítačové vybavení. O rok později, v říjnu 1996, bylo do

knihovny umístěno Turistické informační centrum (TIC) zaměřené na turistiku v oblasti Kopanic, které provozuje Společnost pro trvale udržitelný život (STUŽ) Uherské Hradiště, regionální pobočka Bílé Karpaty.

Tím práce knihovny, ale zároveň i tohoto centra, získala poněkud jinou tvář a náplň. Hlavním úkolem knihovny zůstává i nadále základní práce knihovny, tj. půjčování knih a časopisů, které je zde na vysoké úrovni. Svědčí o tom například počet čtenářů: 358 z necelých 900 obyvatel obce.

V roce 1997 jsme získali grant Ministerstva kultury na nový počítač, a tak v současné době může knihovna i TIC poskytovat řadu nových služeb.

Kromě toho TIC ve spolupráci s knihovnou pořádá již druhým rokem cyklus besed, zájezdy na muzikály do Prahy a další akce podobného rázu.

V knihovně také již několik let pracuje čtenářský kroužek dětí, jehož činnost je poměrně bohatá.

O Vánocích 1997 byla připravena rozsahem nevelká, ale hezká výstava vánočních ozdob, v březnu tohoto roku pak byla otevřena výstavka, která dokumentovala bohatou knihovnu a TIC. V rámci tohoto výročí byla uspořádána také řada jiných akcí. V knihovně proběhla anketa „Můj nejoblíbenější autor“, pro základní a matefskou školu bylo zajištěno divadelní představení „Zlý Randabas“, proběhla beseda nad knihou Pověsti z Moravských Kopanic, jejímž autorem je zdejší rodák Mgr. Bedřich Rychlík, ve spolupráci se školou byla uspořádána literární soutěž Můj rodný kraj, které se zúčastnilo asi 30 dětí. Dvě nejlepší práce uvádíme v tomto časopise.

Je toho poměrně hodně, co knihovna, TIC a STUŽ pro své zákazníky a návštěvníky dělají a dalo by se o tom psát poměrně dlouho. Ale nejlepší bude, přijdete-li knihovnu a TIC navštívit a přesvědčíte se sami.

Božena Gajdová

Díky za každou knihu

V poslední době chodím ráda kolem výkladních skříní s knihami. Je to rozkvetlá louka, plná barevných květin. Každá z nich mě láká, některá o tom, co bylo, jiná mě zve do dalek a neznámých zemí a další do říše dobra, kde zlo je vždycky potrestáno. Cítím se jako ve snu a napadá mě, že právě knihy mají velký význam ve vývoji lidstva.

Vzpomínám na všechny šťastné děti, kterým maminka čte pohádku na dobrou noc. Raduji se s Popelkou, která je nakonec se svým princem tak jako Šípková Růženka nebo Sněhurka. Nikdy nezapomenu na chvílky, kdy jsem se vydala do světa abecedy už sama. Byla jsem jako cestovatel, který začal poznávat svět a objevovala jsem význam všech slov.

Škoda, že nyní již nemám tolik času, protože ten jsem rozdělila mezi knihy, televizi, kamarádky, sportování

a všechny ty další záliby. Jedno však vím jistě. Knihy mi zlepšují paměť, rozvíjí fantazii a více dokáží odpovědět na moje zvědavé otázky z různých oborů lidské činnosti. A proto asi také v dávných dobách lidé své zkušenosti předávali rytím do hlíněných desek nebo později psaním na svitky papýru či pergamenu. Dlouhým vývojem tak vznikly ty krásné encyklopedie, které si jenom prohlížím v prodejně, protože jsou moc a moc drahé.

Mezi sváteční chvílky pak patří čas prožitý v naší obecní knihovně, která stojí naproti kostela, jako dva body v životě každého člověka - víra a rozum. Dokud budeme navzájem ctít tyto hodnoty, bude mezi lidmi pokoj, přátelství a dobrá vůle. V budoucnu možná budou knihy v dnešní podobě patřit jenom sběratelům, protože moderní technika nahradí snad i složitou výrobu knih. Jsem však ráda, že na konci 20. století vychází stále víc a více krásných knih.

A proto přeji i naší místní knihovně hodně nových knih i čtenářů.

Jana Gabrhelová, 7. třída ZŠ St. Hrozenkov

Představujeme Vám

pracovníky Správy CHKO Bílé Karpaty

Správa chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty (dále jen Správa CHKO BK) je profesionálním pracovištěm státní ochrany přírody. Vykonává státní správu v rozsahu vymezeném v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. V mnoha dalších řízeních vedených jinými orgány státní správy (např. stavební úřady,

okresní úřady aj.) je Správa CHKO BK dotčeným orgánem státní správy. Správa CHKO BK je také odborným a metodickým pracovištěm státní ochrany přírody.

Na Správě CHKO BK pracuje celkem 13 pracovníků. Všichni vykonávají státní správu v ochraně přírody, každý má jinou spe-

cializaci a pracovní náplň. Pro občany i všechny ostatní partnery Správy CHKO BK je ale podstatné, že veškerá podání, dotazy, podněty či stížnosti týkající se území CHKO BK a jakéhokoliv problému v kompetenci Správy CHKO BK může provést osobně v úřední dny na kterémkoliv pracovišti Správy CHKO BK. Písemně je třeba se obracet pouze na adresu sídla Správy CHKO BK v Luhačovicích. V případě možnosti jsou některé záležitosti vyřizovány okamžitě, jiné v nejkratším možném termínu a následně jsou doručeny poštou.

PhDr. Petr Dolejský (43) je vedoucím celé správy a je odpovědný za její řádný chod. Obracet se na něj můžete ve velmi závažných problémech, které nespádají do kompetence jiných pracovníků, jak ji uvádíme v následujícím rozpisu, nebo

v případech, kdy si myslíte, že není vše tak, jak by mělo být. Vedoucího správy zastihnete po předchozí domluvě jak v Luhačovicích, tak ve Veselí nad Moravou i Brumově.

Ing. Eliška Bittnerová (29) je pověřena zemědělskou problematikou a do její kompetence tedy spadá praktická údržba (management) všech nelesních chráněných území a dalších cenných ploch. Na ni se také můžete obracet s dotazy o dotačních titulech MŽP, zejména se to týká Programu péče o krajinu a revitalizačních programů. Najdete ji na pracovišti ve Veselí n. Mor.

Ing. Jiřina Gafáková (36) je garantem výkonu státní správy v jižní polovině CHKO BK. Většina správních případů z tohoto území prochází přes její pracovní stůl. Její pracoviště je ve Veselí nad Moravou.

Pavel Bezděčka (46) je zoolog a současně zástupce vedoucího správy. Je odpovědný za veškeré odborné výstupy správy (vyjádření, stanoviska, výzkumy, výjimky apod.) a dále zejména za zoologický výzkum. Řeší také problematiku pobytových táborů, zásahy do vod-

ních toků a ostatních cenných biot, má na starosti evidenci, kontrolu a vyhlášení chráněných území, vede strážní sbor při Správě CHKO BK. Jeho kancelář je na pracovišti ve Veselí n. Mor.

Mgr. Vít Hrdoušek (26) je krajinářem Správy CHKO BK a věnuje se krajiněmu rázu Bílých Karpat. Posuzuje např. stavební projekty, územní plány, urbanistické studie a plány územních systémů ekologické stability. Najdete jej na pracovišti ve Veselí n. Mor.

Ing. Bohumil Jagoš (32) polovinou svého úvazku je lesník a druhou polovinou zoolog. Jako lesník má na starosti jižní třetinu území CHKO, tedy veškeré lesní porosty spadající do LHC Strážnice. V tomto území má na starosti také zalesňování

nelesních půd a ochranu památných stromů. Jako zoolog má na starosti výzkum a ochranu obratlovců. Můžete se na něj obracet i s problematikou ČITES, tedy s registrací mezinárodně chráněných živočišných a rostlinných druhů, které doma chováte, nebo pěstujete. Jeho pracoviště je v Luhačovicích.

RNDr. Ivana Jongepierová (36) je botanička a má tedy na starosti veškerou botanickou problematiku CHKO Bílé Karpaty, včetně zalučňování orné půdy, registrace a likvidace invazních druhů rostlin, připravuje odborné podklady pro údržbu chráněných území a pod. Najdete ji na pracovišti ve Veselí n. Moravou.

Ing. Libor Nováček (48) je lesník a má na starosti lesní problematiku střední a severní části CHKO Bílé Karpaty, tedy na území LHC Luhačovice a LHC Brumov. V této části CHKO řeší i problematiku zalesňování nelesních pozemků a ochranu památných stromů. Jeho kancelář se nachází v sídle správy v Luhačovicích.

Jaroslava Tomšejová (47) vykonává státní správu v jižní polovině CHKO Bílé Karpaty a dělí se o správní případy s ing. J. Gaťákovou. Najdete ji na pracovišti ve Veselí n. Moravou.

Alena Jordáková (46) je ekonomka a hospodářka správy. Má na starosti veškeré financování a běžnou administrativu Správy CHKO a jejím pracovištěm je sídlo správy v Luhačovicích.

Karel Ovesný (32) má na starosti geografický informační systém (GIS) a veškerou počítačovou problematiku správy. Jeho pracoviště je v Luhačovicích.

Antonín Kostka (40) je garantem výkonu státní správy v severní polovině CHKO Bílé Karpaty. Většina správních případů z této části CHKO prochází přes jeho stůl. V úřední dny ho můžete najít na kontaktním místě v Brumově, jindy v Luhačovicích.

Jiřina Matějčková (27) vykonává státní správu v severní polovině CHKO a dělí se o správní případy s A. Kostkou. V úřední dny ji najdete na kontaktním místě v Brumově, jinak má kancelář v sídle správy v Luhačovicích.

Adresa Správy CHKO pro písemný styk:
Správa CHKO Bílé Karpaty
 Nádražní 318
 763 26 Luhačovice
 tel. 067-933710, 932580
úřední dny: pondělí a středa 8.00 - 17.00 hod.

Další pracoviště jsou:
Detašované pracoviště Správy CHKO Bílé Karpaty
 Bartolomějské nám. 47
 698 01 Veselí nad Moravou
 tel. 0631-322545, 324792
 e-mail: csop@es-servis.cz
úřední dny: pondělí a středa 8.00 - 17.00 hod.

Kontaktní místo Správy CHKO Bílé Karpaty
 Podzámčí 860
 763 31 Brumov
 tel. 0636-330305
úřední dny: pondělí, středa a pátek 8.00 - 17.00 hod.

Hornácké lúky

V jihozápadní části Bílých Karpat se nachází jeden z hlavních důvodů vyhlášení tohoto pohorí chráněnou krajinnou oblastí: orchidejové louky.

Vznikly díky člověku, který se o ně šetrným způsobem staral stovky let. Pro tyto bělo-karpatské louky je typické střídání suchých a mokřých, slunečných a zastíněných míst. To je jedním z důvodů, proč se tu vyskytuje tolik živočichů a rostlin dohromady.

Kvůli jejich bohatosti a současné vzácnosti jsou největší komplexy luk zvláště chráněny v šesti přírodních rezervacích a jedné památce, z nichž pět má národní význam. Jedná se - ze západu na východ - o PR Kútky, NPR Čertoryje, NPR Zahrady pod Hájem, PR Machová, NPR Jazevčí, NPP Búrová a NPR Porážky. I když na první pohled vypadají

PR Machová

podobně a mají hodně druhů rostlin a živočichů společných, každá rezervace má svoje specifika.

Přírodní rezervace **Kútky** je asi nejzvláštnější, protože je součástí dančí obory a pro veřejnost nepřístupná. Nachází se nad pravým břehem potoka Mandátu pod kótou Veselka, jihovýchodně od Radějova. Dohromady s ochranným pásmem má výměru 180 ha. V 70. letech byly původní jednosečné louky částečně poškozeny intenzivní pastvou ovcí. V sou-

časné době už jsou většinou pěkně květnaté.

Z význačných rostlin zde roste plevnatec kalichový, srpice karbincolistá, len žlutý, z orchidejí toič čmelákovitý a prstnatec pleťový. Vyskytují se zde i kosatce různobarvý, sibiřský a trávolistý. Lokalita je hnízdištěm celé řady lučních druhů ptáků. Z motýlů se zde vyskytuje mimo jiné batolec červený i duhový a oba druhy běloplásků. Z ostatního teplomilného hmyzu zde žije například cikáda chlumní a kudlanka nábožná.

Kousek za přehradou Lučina u Radějova leží národní přírodní rezervace **Čertoryje**, bezesporu špička celé CHKO. Jádro rezervace se rozprostírá na svazích údolí potoka Járkovec, méně hodnotná část i na svahu nad levým břehem Radějovky. Do ochranného pásma jsou zahrnuté Vojšické louky (v minulosti bohužel částečně rozorané) a louky pod kótami Kobyla a Tri kopce. Celková výměra činí 695 ha.

Roztroušené duby, lípy, břeky a další stromy dávají této rezervaci neopakovatelný parkový ráz. Z vyšších rostlin bylo na Čertoryjích zjištěno kolem 500 různých druhů. Z toho patří 22 druhů do skupiny orchidejí a ještě desítky dalších jsou zákonem chráněny. K nejvýznamnějším vstavačovitým patří rudohlávek jehlančovitý (nejbohatší lokalita ČR) a toič včelonosný. Vyskytují se zde i další velké vzácnosti, jako rozrazil pochybný, mečík bahenní, srpice karbincolistá, lilie cibulkonosná a chrpa chlumní.

Kromě řady lučních ptáků žije zde mnoho vzácných druhů bezobratlých. Z motýlů perleťovec dvouřadý a kopřivový, vzácná vřetenuška smidníková, pestro-křídlec podražcový, jasoň dymníkový a mnohé další vzácnosti. Z pavoukovic se zde nachází sekáč *Egaenus convexus* (jediné místo v republice) a sklípkánek *Atypus affinis* (jedna z mála lokalit). Lze tady pozorovat i další teplomilné druhy jako kudlanku nábožnou a drvodětku fialovou.

Mnohé solitérní duby jsou postižené tracheomykózou a ve velkém množství usychají. Údržba rezervace proto spočívá nejen v každoročním kosení, ale i v postupném odstraňování mrtvých dubů s následným opločním semenáčků.

NPR **Zahrady pod Hájem** je rozčleněna na malé, opuštěné a udržované sady a louky oddělené hrázemi keřů a lesíky. Liší se i mělkou, skeletovou půdou a proto řídkým porostem.

Rezervace se nachází na západních svazích kopce Háj (573) nad obcí Velká nad Veličkou a je rozsáhlá 162 ha.

Roste zde 17 druhů orchidejí, mimo jiné toič čmelákovitý, který tady má nejbohatší populaci v republice. Ladoňka dvoulístá roste v rámci jižních lučních rezervací pouze zde.

Součástí rezervace je i několik soukromých záhumenek, na kterých se vyskytují velmi vzácné plevele, a 3 ha velký sad s krajovými odrůdami ovocných dřevin, který byl založen na křovím zarostlé louce.

Území je zajímavé i z hlediska entomologického. Jsou tu k vidění motýli otakárek fenýklový a ovocný, hnědásek černýšový a diviznový, okáč voňavkový, modrásek víčencový a komoniceový a mnoho dalších. Ani zde není velkým problémem najít kudlanku nábožnou a křižáka pruhovaného.

Téměř čtvrtina plochy je zarostlá hlozím díky nedostatku údržby. V severní části se louky zhoršují vlivem rozšíření se borovic.

Východně od nádraží Vrbovce leží 242 ha velká přírodní rezervace **Machová**, která je přístupná i z údolí Rybnického potoka, má podobný ráz jako Čertoryje. Díky hnojení v minulosti je květena - a následkem tohoto i fauna - ochuzená. Nicméně lze tu najít ještě spoustu jinde v republice vzácných druhů. Nejhodnotnější je travertingvé prameniště na východě rezervace, kde rostou dohromady čtyři různé orchideje a kosatec sibiřský. Z denních mo-

tylů se zde vyskytuje například žluťásek barvoměnný, perleťovec dvouřadý a ohniváček černocárny.

Další oblast národního významu je NPR **Jazevčí**, která se rozprostírá po třech kilometrech nad levým břehem Jamného potoka mezi Javorníkem a Suchovskými Mlýny. Je přístupná z několika míst od silnice. S ochranným pásmem má 352 ha.

Zejména ve východní části zde najdeme krásnou ukázkou takzvané sukcese. Dříve se tu vyskytovaly pouze řídké nějaké stromy, příroda plochu během několika desítek let však přeměnila v les. I v této rezervaci roste spousta orchidejí, nechybí ani kosatce a jiné krásy. Dále je významný výskyt zvonku jeleního, hvozdiku pyšného a hladýše pruského. Z významných druhů ptáků zde hnízdí strnada luční, pěnice vlašská a chřástal polní. Lokalita je i

domovem okáče jilkového.

Nejmenší rezervací je NPP **Búrová** (19 ha), ležící na severovýchodním svahu kopce Háj (573), západně od obce Suchov. Vyskytuje se tu velmi vzácná kýchavice černá. Nedávno byl pozorován i koniklec velkokvětý. Orchideje tu rostou jen na okrajích. Žije tu rovněž vzácný motýl pabourovec pampeliškový.

NPR **Porážky** má s ochranným pásmem kolem 420 ha luk, na třech stranách olemovaných lesem. Nachází se kilometr od osady Vápenky směrem na sever. Na tomto území - jediném místě v republice - kvete ročně kolem stovky krásných všivců statných. V roce 1978, po nevhodné rekultivaci, téměř zničil populaci všivce rozsáhlý sesuv. Díky záchranným výsevům a pravidelnému kosení se podařilo populaci všivce statného obnovit.

NPR Čertoryje

Kromě řady orchidejí zde rostou také hořec hořepník a srpice karbincolistá. Celkem bylo zjištěno téměř 300 různých druhů rostlin.

Dosavadní průzkum ptáků prokázal výskyt bramborníčka hnědého, strnada lučního a chřástala polního. Na bohaté louky a lesní okraje je vázán velký počet bezobratlých.

Jan W. Jongepier

ZAJÍMAVÉ OBJEVY

Podušťák jižní

V posledních letech, pravděpodobně v důsledku nezvykle teplých roků počátkem devadesátých let, v celé střední Evropě početně zesílily populace některých teplomilných druhů hmyzu i jiných členovců.

Typickým příkladem je ohromný vzestup kudlanky nábožné nebo atraktivního pavouka křížáka pruhovaného. Nedávno jsme zaregistrovali razantní nástup dalšího teplomilného živočicha. Je jím jedna z našich největších kutilek, *Sceliphron destillatorium*, s trošku nehezkým českým jménem **podušťák jižní**.

Tato až 35 mm dlouhá a velice štíhlá kutilka je rozšířena od Střední Asie přes Kaspickou oblast a Irán až ke Středozemnímu moři. V Evropě probíhá

severní hranice rozšíření tohoto teplomilného druhu přes Rakousko a jižní Slovensko. V Čechách nebyl dosud zjištěn a na území Moravy byl až donedávna znám jediný nálezy z první poloviny 20. století od Vsetína. Od roku 1994 zaznamenávám nové nálezy této nápadné kutilky z celé řady lokalit od Znojma a Břeclavi až po Uherské Hradiště. V roce 1996 byl podušťák jižní zjištěn také u Radějova a dokonce až ve Vlachovicích, o rok později u Bojkovic a v Luhačovicích.

Život této kutilky je velmi zajímavý. Dospělí jedinci se žijí na květech různých rostlin, ale pro své larvy loví pavouky. V puklinách skal, v dutinách stromů a ještě častěji na půdách domů staví samičky poměrně velká hlinitá hnízda plná

trubicovitých komůrek. Do každé komůrky nanosí několik pavouků ochromených žahadlem, položí jediné vajíčko a komůrku zavíčkují. Larva se potom postupně živí nashromážděnými pavouky a příští rok komůrku opouští nová dospělá kutilka.

Poznáte ji velice dobře podle jasně kontrastně žlutého a černého zbarvení, celkové velikosti a také podle velice tenké a dlouhé stopky zadečku (viz obrázek).

Objevili jste takovou kutilku na vaší zahradě nebo na půdě? Těším se na vaši zprávu.

Pavel Bezděčka

Naše lišaje?

Blíží se léto a v přírodě nastává nesmírné hemžení té nejroztodivnější čeládky jakou si lidská mysl ani nedokáže vymyslet. Během dne však můžeme sledovat jen malou část zvířátek, která nás obklopují. Drtivá většina druhů je aktivní v noci. Typickým příkladem jsou třeba motýli. V České republice žije více než 3.500 druhů motýlů, z toho však jen několik set druhů je aktivní ve dne, například babočky, bělásci, modrásci, vřetenušky a otakárči. Se všemi ostatními se můžeme setkat jen v noci.

K největším našim nočním motýlům patří bezesporu **lišaji**. Při prozkoumání přiložených obrázků snadno zjistíte, že lišajové se vyznačují štíhlým vřetenovitým tělem s úzkými a silnými předními křídly. Zadní křídla mají o mnoho menší. Celkově působí jako vojenské stíhací letouny a opravdu jsou to rychlí a vynikající letci. Někteří lišajové dosahují v letu rychlosti až 90 km za hodinu. Jsou to navíc i vytrvalí letci, někteří jedinci k nám zaletují až z daleké jižní Evropy. Silná křídla umožňují lišajům úplné akrobatické kousky a také jim umožňují sát nektar z květů za letu stejně, jako to dělají kolibfíci. Je to úchvatný pohled pozorovat ve světle baterky lišaje borového vznášejícího se kolem květů orchidejí pětiprstek. Říká se, že lišajové létají během noci třikrát. Při soumraku, aby zahnali hlad. Potom před půlnocí, aby hledali své životní partnery a nakonec před svítáním, aby se zase nabaštili než půjdou spát.

Housenky lišajů jsou velmi zajímavé. Zpravidla bývají velké až ohromné a navíc nosí na jedenáctém článku svého těla výhružný masitý a vzhůru trčící roh, růžek nebo alespoň výrůstek. Kukly, které bývají ukryty hluboko v zemi jsou zpravidla tmavé a bývají opatřeny jakýmsi chobotkem, jak můžete nejlépe pozorovat na kukle lišaje svačcového. V těchto chobotcích je uložen veledlouhý lišajův sosák.

Na našem území bylo zjištěno okolo dvaceti druhů lišajovitých motýlů, my si však představíme jen druhy, které jsou pro Bílé Karpaty typické.

Lišaj paví oko (*Smerinthus ocellata*) je poměrně hojný a v přírodě jej můžeme potkat od května do konce prázdnin. Motýl sedí přes den nejčastěji na kmenech stromů blízko u země s křídly poněkud odstávajícími od těla. Při vyrušení odkryje modrá oka umístěná v červených polích na zadních křídlech, aby vystrašil nepřítele. Housenky tohoto lišaje se živí listy vrb, topolů a ovocných stromů.

Lišaj topolový (*Laothoe populi*) je také velmi hojný a je to typický motýl břehových porostů a lesních okrajů. V klidu odpočívá zpravidla na stromě zavěšený na větvičce jen za přední nohy s křídly odstávajícími od těla, přičemž zadní vyčnívají před přední. Motýl se tak k nerozeznání podobá trsu mladých listů. Dospělci létají od května do září a housenky se živí listím topolů, vrb, jasanů a nebo bříz.

Lišaj lipový (*Mimas tiliae*) je dalším z dosud hojných druhů našich lišajů. Žije hlavně v zahradách, alejích a často i ve městech. Přes den odpočívá stejně jako lišaj topolový, létá od soumraku do svítání. V přírodě jej můžeme pozorovat od dubna do vrcholného léta. Housenky tohoto lišaje nejsou vůbec vybíravé a baští listí nejrůznějších stromů, hlavně však lípy, vrby a habru.

Lišaj smrtihlav (*Acherontia atropos*) je, díky své lebce připomínající kresbě, snad nejoblíbenější ze všech nočních motýlů. V naší přírodě je bohužel stále vzácnější. Je to teplomilný motýl, který je doma v tropické Asii a Africe. U nás se s ním můžete setkat v otevřené krajině a někdy i pod městskými lampami od dubna do listopadu. Někteří z těchto motýlů mohou přiletět až z dalekých jižních krajů. Smrtihlav miluje včelí med a často riskuje život návštěvami úlů. Na rozdíl od ostatních lišajů má krátký sosák a proto při sání potravy usedá. Přes den rád usedá na tmavé dřevěné sloupky elektrického vedení, kmene stromů a stěny domů. Housenky smrtihlava se živí především listím brambor, ale klidně baští také kopr, rulík, révu, brslen, jasan, katalpu, mrkev, svidu, durman, jahodník a spoustu dalších rostlin i dřevin.

Líšaj svlačcový (*Agrius convolvuli*) je další z našich obrovských nočních motýlů a stále patří mezi docela hojné druhy. Je to motýl polí a otevřené krajiny, kde létá od května do října. Na podzim při orání polí a rytí záhonů můžete často nalézt jeho velké hnědé kukly s chobotkem. To proto, že jeho housenky vám celou řadu týdnů usilovně pomáhaly s likvidací plevelů. Živí se totiž zejména listím svlačce rolního, případně pak opletníku plotního.

Líšaj borový (*Hyalocicus pinastri*) patří k nejhojnějším lišajům našeho regionu, neboť miluje rozvolněnou krajinu s borovými lesiky. Motýl sedí přes den na tmavých spodních částech kmenů borovic, kde je díky zbarvení svých křídel téměř neviditelný. Při strmivání vyletuje. Setkat se s ním můžete prakticky po celou sezónu, tedy od konce dubna až do října. Housenky, jak jinak, baští jehlice borovice, případně i smrku, jedle a modřínu.

Líšaj pryšcový (*Hyles euphorbiae*) patří již k menším druhům našich lišajů. Je to stepní druh vázaný na porosty pryšce chvojky. Má velmi dlouhou aktivní sezónu, trvající od dubna až do listopadu. Kromě pryšce chvojky můžete jeho housenku nalézt i na ostatních druzích pryšců, dále pak na jitrocelu, rdesnu ptačím, révě, jivě a dokonce i na dubu. Na Bílých Karpatech se vyskytuje i blízký a podobný druh, lišaj svízellový (*Hyles galii*).

Líšaj vrbkový (*Deilephila elpenor*) je rovněž menší druh otevřené krajiny. V přírodě se vyskytuje pouze od května do září. Housenky můžeme objevit hlavně v červenci na vrbkách, kde baští nejen listí, ale rády si pochutnají i na květech. Mimo to se živí i na svízeli, révě, psím víně, mořeně, netýkavkách a dalších bylinách.

Líšaj kyprejový (*Deilephila porcellus*) je oproti předchozím druhům hotový pretek, za to snad nejhojnější ze všech našich lišajů. Ve dne sedí ukryt v nízké vegetaci v otevřené krajině. Motýl léta od května do září. Housenky lišaje kyprejového se živí jen večer a v noci na svízeli, vrbkách, vrbici a nebo i na révě.

Zvláštní skupinou lišajovitých jsou **dlouhozobky**. Jsou to menší zavalití motýli s širokými zadečkami, na konci opatřenými skupinkami chloupků. Jejich tykadla jsou ztlustlá, kyjovitá. Dlouhozobky jsou heliofilní motýli, to znamená, že létají za slunečních a teplých dnů.

Dlouhozobka svízellová (*Macroglossum stellatarum*) je z nich nejhojnější. Od června do října ji můžeme pozorovat divoce létající kolem rozkvetlých pcháčů, svízele, hadince a hlavně kolem záhonů, balkonů a okenních truhlíků našich měst a vesnic. Lidé tohoto motýlka často považují za kolibříka, který někomu uletěl z klece. Je to však náš běžný motýl jehož housenka baští listy a květy svízele, mořeny, ptačince nebo i mařinky.

Dlouhozobka chrastavcová (*Hemaris tytius*) má křídla kryta barevnými šupinkami jen po okrajích, větší část plochy křídla je průhledná. Tato dlouhozobka se trochu podobá velkému čmeláku. Od května do srpna se s ní můžeme setkat na kvetoucích stráních, loukách a na lesních okrajích. Housenky milují sucho a teplo a žijí na chrastavci a na hlaváči.

Pavel Bezděčka

Genofond?

Jedním z módních slov současné doby je **biodiverzita** či **biologická rozmanitost** (vysvětlení v čísle 2/96). Biodiverzita je zkrátka naše bohatství životních forem, často zjednodušeně na druhy (slon, člověk, hřib, pampeliška).

Avšak ne každý kus jednoho druhu je stejný, je mezi nimi určitá genetická rozmanitost. Podívejme se na sebe, na druh jménem člověk: každý člověk na této zeměkouli se liší od druhého. Také ostatní druhy mají svou proměnlivost, i když se nám to možná nezdá - všichni hnědí medvědi a buky lesní vypadají na první pohled stejné. Avšak buky i medvědi například ze Sibíře mají trochu jiné vlastnosti než ty z Evropy - jsou třeba silnější, snášejí lépe horká léta. A to vše je otázkou genů, těch malých součástí našich buněk, které jsme zdědili od svých rodičů.

Této celé genetické zásobárně

se říká **genofond** a představuje obrovské možnosti pro vývoj lidstva.

Šlechtitelé to už dávno vědí a dokázali z jednoho druhu vytvořit velmi odlišné typy - plemena, odrůdy. Dobrým příkladem toho jsou psi. A věděli jste, že zelí, kapusta (včetně růžičkové) a květák jsou pouze odchylky v rámci jednoho druhu (brukev zelná)?

Dlouhodobá šlechtitelská práce dokázala také vytvořit velkou rozmanitost ovoce. Jen z Bílých Karpat jsou známy stovky odrůd jablek, hrušek a modrého ovoce - typy vybrané pro jejich chuť, využití a (velmi důležité) přizpůsobení místním podmínkám. Toto dědictví je současně však ohroženo moderní ekonomikou, ve které je důležitější kvantita než kvalita...

V posledních letech si člověk však začal uvědomovat, že kvantitu

v budoucnosti neudrží bez kvality. Například Peru prozkoumávají různé expedice s cílem najít brambory odolné vůči určitým chorobám, které trápí ty naše vyšlechtěné. V přírodě totiž může být uschováno mnohem víc genetických informací než které máme k dispozici.

I plané druhy u nás mohou být významné, mohou obsahovat cenné látky - proti rakovině, proti škůdcům našich kultur - nebo jinak být užitečné. A proto - než zjistíme, jak nám mohou být jednotlivé druhy k užítu - je třeba je zachovat v co největším množství, to jest v maximální proměnlivosti.

Ztráty genofondu jsou nenahraditelné. Nezmařme proto naše přirozené bohatství!

Jan W. Jongepier

NAŠE LÉČIVKY

Lípa srdčitá

Květ lípy srdčité je využíván jako léčivá rostlina u nás od pradávna. Vždyť je to také náš národní strom! Přesto si pár užitečných rad připomeňme.

Sbíráme jen květ (lépe řečeno květenství) lípy srdčité neboli malolisté a velkolisté. U nás často vysazované lípy americké (s vel-

kými oválnými listy) a lípy plstnaté jsou naprosto nevhodné.

Důležitá je i doba sběru. Sbíráme čerstvě rozkvetlý květ, ani v poupatech, ani s plůdky není už tak účinný. A velice záleží na správném usušení. Nejlepší se suší v tenké vrstvě na sítku v průvanu. S květem po dobu sušení nehýbáme. Nesmí se sušit ani na slunci, ani v troubě.

Usušený květ uložíme ve větších lahvích, které uzavřeme víčkem a uložíme v tmavé suché místnosti. Lipový květ nevaříme, ale děláme nálev. Přiměřené množství květu (asi lžička na šálek) zalejeme vodou,

kteřá začíná vařit, a necháme chvíli stát.

Čaj sladíme medem a pijeme jej při nachlazení a horečnatých onemocněních. Podporuje pocení, je dobrý při kašli, rýmě, zánětech dýchacích cest. Méně známé je jeho užívání při zánětech ledvin a močových cest, nebo žlučkových potížích. Vhodná je kombinace s květem černého bezu, heřmánku a listy maliníku. A nezapomeňte, léčivé rostliny nesbíráme za rosy a na frekventovaných místech.

Vlasta Ondrová

Máme nový zákon o odpadech (1)

Prvním lednem roku 1998 nabyli účinnosti nový zákon č.125/1997 Sb., o odpadech a spolu s ním hned čtyři nové vyhlášky, které jej doplňují a upřesňují.

Na některé klady a zápory nového odpadářského zákona vás chceme na těchto stránkách upozornit. Zákon s vyhláškami představuje asi 150 stran textu a není v možnostech tohoto příspěvku jej podrobně rozpitvat. Proto si všimneme jen několika změn, které se dotýkají nás všech, ať již podnikáme v malém či velkém a nebo vůbec.

Katalogy

Nezákladnější změnou je zcela nový Katalog odpadů plně převzatý dle vzoru EU. Podle něj jsou všechny druhy odpadů překlasifikovány. Zní to velmi odborně, ale ono těch změn proti dosud platnému Katalogu zase tak mnoho nebude. Je tu však jeden výrazný rozdíl, který se může dotknout každého z nás. Směsný čili netříděný demoliční odpad (tedy stavební odpad nebo-li bouračka) je zařazen mezi tzv. „nebezpečný odpad“. Je to dáno tím, že nevytříděná demolička může obsahovat některé zdraví škodlivé látky, např. azbest, umělé hmoty, chemikálie apod. Toto opatření je třeba považovat za velké pozitivum nové legislativy.

Vysoké poplatky za ukládání nebezpečného odpadu na zabezpečených skládkách, budou totiž nutit původce demoličního odpadu k jejich vytřídění, přičemž velká část tohoto materiálu (kamenivo, zdivo, beton, živa aj.) se dá zpracovat (drtit) a recyklovat. To povede ke zmenšení objemu skládek a zejména ke snížení potřeby nově těžných

surovin, tedy k úspoře neobnovitelných zdrojů.

Krok zpět

Nový zákon má však i některá ustanovení, která se jeví jako krok zpět. Například původcům odpadů ruší povinnost zpracovávat tzv. program odpadového hospodářství. Dříve totiž musel každý, kdo za jeden rok vyprodukoval více než 100 tun odpadů nebo více jak 50 kg nebezpečných odpadů, zpracovat program, který obsahoval konkrétní kroky, jak s těmito odpady bude dále nakládat, tedy je třídít, skladovat a zneškodňovat. Ani dnes samozřejmě nezaniká povinnost původce odpadů nakládat s nimi v duchu zákona, ale metodická a osvětová poloha předchozích opatření zmizela a zůstal jen institut kontrol a následných sankcí.

Obaly

Kladné prvky v novém odpadářském zákoně však převažují. Za jednoznačně pozitivní je možné považovat část věnovanou vlastnostem některých výrobků, obalů a obalových materiálů (§ 18 a 19). Od ledna 2001 bude v ČR zakázáno vyrábět a dovážet obaly z PVC. Na řadu obalů bude v dohledné době stanoven povinný zpětný odběr (tzn. že např. kelímky od jogurtů si nebudete cpát do popelnice, ale nezalohované a umyté je budete vracet prodejci a ten výrobci). Výrobci a dovozci obalů a baleného zboží budou následnými vyhláškami nuceni dodržovat množství škodlivých látek v obalech a dále budou nuceni ke sběru a recyklaci obalů, které vyrábí nebo distribuují. Ve svém důsledku by to mělo znamenat další úbytek

odpadů na našich skládkách a částečný návrat k recyklovatelným přírodním obalům (papírové sáčky a pytlíky).

Obce

Dalším, nesmírně významným, pozitivem nové legislativy je vyzdvižení funkce obce v celé odpadové problematice. Obce

dnes mohou obecně závaznou vyhláškou stanovit systém sběru, třídění, využívání a zneškodňování komunálních odpadů vznikajících na jejich územích včetně odpadů stavebních. Zároveň mohou stanovit všem fyzickým osobám povinnost komunální odpad třídít, odděleně shromažďovat a předávat podle systému stanoveného obcí. Při tom jsou obce povinny do konce června tohoto roku zajistit místo, kam mohou občané odkládat nebezpečné složky komunálního odpadu (autobaterie, zářivky, televizory, baterie, léky aj.) a dále tyto odpady zajistit před odcizením a zejména před únikem ohrožujícím životní prostředí. Smyslem tohoto opatření je odstranit vysoký podíl nebezpečných odpadů ze sváženého domovního odpadu. Firmy a společnosti, které produkuje komunální odpad, se mohou k tomuto systému třídění a ukládání v obci připojit na základě písemné dohody s obcí.

(pokračování příště)

Pavel Bezděčka
Jiřina Gařáková

O tom, kde se na Zemi vzaly vážky a proč jsou tak odvážné

(1)

Neznám človíčka, který by neměl rád vodní hladinu. Nemyslím tím hladiny moří či oceánů, po kterých my, suchozemci, od dětství toužíme. Mám na mysli hladiny docela malých rybníčků a tůní, stejně jako hladiny našich řek, říček i úzkých, v trávě a kamení mizejících potůčků. Je mnoho důvodů, pro které tato místa milujeme a jedním z nich je i množství nejrůznějších

zvířátek, které tato místa obývají a ožívají. K těm nejkrásnějším a bezesporu nejpoutavějším patří vážky. Krásní, hbití a odvážní letci, kterým patří vzduch nad každým rybníkem či potokem. A teď si představte, že kdysi dávno, ačkoli na Zemi žila již spousta nejrůznějšího hmyzu, vážky zde scházely. V té době začíná náš příběh.

Před dávnými časy se nedaleko odtud rozkládala náramná Lužní krajina. Husté vrbové a jasanové lesy byly protkány zákruty pomalé Bahnitě řeky. Ta měnila co chvíli svůj směr a proto v lesích vznikala celá řada malých i velkých tůní. V tomto štědrém kraji žily velice početné národy Jepic, Chrostíků, Střechatek a jiného Hmyzu.

Jednoho dne se v tůni pod starou vrbou vylíhlo pět Jepic, které se velice odlišovaly od ostatních jedinců svého rodu. Byly o mnoho větší, silnější a celé bělavé. Byly prostě nesmírně krásné a dostaly i zajímavá jména: Oliga, Potama, Odon, Eforon a Palinga. Když se těchto pět sester chtělo přidat k veselému dovádění nad hladinou tůně, ostatní Jepice je mezi sebe nepustily.

„Leťte si jinam,“ volaly, „nepatřte mezi nás, jste jiné! Najděte si jinou tůň, my vás tady

nechceme!“

„Leťte za svou mámou, vy bělice,“ křičela na ně stará a závistivá, protože skoro úplně černá Jepice. „Klidte se odtud, sem nepatříte.“

Vyděšené sestry odlétly stranou a usadily se na kmenu staré vrby.

„Co budeme dělat, sestřičky?“ zeptala se Palinga sester.

„A co je s naší mámou?“ vyhrkla nejmenší z nich, Eforon.

„Proč jen jsme tak jiné!“ povzddechla si zamýšleně Odon.

V tom se vedle nich pohnul malý kousek kůry a sestry zjistily, že vedle nich, přitisknutá bříškem ke kmenu vrby, sedí malá Ploštice Korovnice. Ploštice se otočila k Jepicím, lehce se uklonila a řekla: „Jsem hodně stará a celý život jsem prožila zde, na této vrbě. Mnohé jsem viděla a vše si pamatuji. Vaše máma, děvenky, byla stejně krásná jako vy. Byla to první bílá a velká Jepice, kterou svět viděl. Proto není divu, že se do ní zamilovali hned dva velcí páni. První se do vaší mámy, světloucké Efemery, zamiloval mladý a krásný duch tůní Orobinus. Jejich štěstí však trvalo jen krátce. Zvěst o matčině kráse se brzy roznesla daleko do kraje a tak se stalo, že po ní zatoužil také Morimus, starý vládce Temného lesa. Soupeření těchto pánů však bylo krátké, protože pán Temného lesa ovládá nečistá kouzla a zlé čáry. Jednoho dne se hrozivě zatáhla obloha a Morimus k nám vtrhl v podobě černého mraku plujícího na větrném koberci. Svým otravným dechem tenkrát během chvilky zahubil spousta Jepic i příslušníků jiných národů, polámal mnoho starých stromů a unesl vaši matku, krásnou Efemeru.“

„Kam ji unesl?“ zeptala se zdrcená Potama.

„A proč Orobinus zlého Morima nenapadl v Temném lese a naši matku nevysvobodil?“ přidala otázku bojovná Odon.

„Ale děvenky, to není tak jednoduché,“ povzddechla si unaveně Korovnice. „Temný les je daleko a vlastně nikdo přesně neví, kde leží. A Orobinus je přece duch našich tůní a nesmí se nikdy vzdát. To by zde život úplně zanikl.“

„Kdo tedy naši mámu zachrání?“ zeptala se Oliga Korovnice.

„To nevím,“ pokývala hlavou stará Ploštice, „bojím se, že nikdo tak odvážný v Lužní krajině než je.“

„Když nežije, tak nežije. Svou mámu zachráníme samy! Však jsme dost silné a je nás pět,“ řekla pevně Odon a pokračovala, „nejprve však musíme zjistit, kde máme hledat Temný les.“

„Ale to je přece maličkost, milé dámy,“ ozvalo se shora. Přimo nad sestrami seděl totiž nádherný zelený Lišaj. Křídla měl poněkud rozevřená a vypadal jako trs listů. Proto si ho dřív nevšimly.

„Jak říkám, je to úplná maličkost. My, Lišajové, toho nalétáme přece jenom víc a proto se také tak trošku víc vyznáme, že ano?! Nu a kousíček odtud ústí do Bahnité řeky Průzračný potok. Poletíte-li až k jeho pramenům a potom ještě kousek výš, dostanete se na vrchol malého kopce, který se od nepaměti jmenuje Poslední vrch. Když se z něj podíváte západním směrem, uvidíte v dálce mohutný les rozkládající se na mnoha a mnoha pahorcích. To je Temný les a táhne se od obzoru k obzoru. Nikdo neví kde je mu konec. A uprostřed toho lesa, na nejvyšším kopci, stojí ohromný kamenný hrad, sídlo mocného Morima. Ale já ten hrad neviděl,“ ukončil svůj dlouhý projev Lišaj a vzrušeně potřepal svými křídly, až to zašustilo.

„Jak to, že jsi ten hrad neviděl, když všechno ostatní tak dobře znáš?“ podivila se Odoná.

„Nu, něco znám jen z doslechu,“ odvětil prostě Lišaj, „ale ten les jsem viděl na vlastní oči! Dvakrát jsem letěl podél Průzračného potoka až na Poslední vrch. Dál ovšem ne! Slyšel jsem totiž, že v Temném lese nikdy nekvete žádná kytky ani keře. Tak co bych tam dělal? Také jsem slyšel, že stromy tam nemají listy. Místo nich mají prý jakési pichlavé jehlice. Řekněte mi, co by tam baštily mé housenky? Ba ne, do toho lesa mne nikdy nikdo nedostane.“ dopověděl Lišaj rozhodně, ještě jednou zašustil křídly a potom znaveně usnul. Koneckonců byl den a ve dne lišajové spí.

Protože do večera bylo ještě daleko, sestry se vydaly hned na cestu. Nijak se nelekaly té dálky, ani nebezpečí, které je čekalo. Z rodné tůně je stejně ostatní Jepice vyhnaly a máma určitě potřebovala jejich pomoc. Letěly pomalu nad

řekou a opravdu netrvalo dlouho, když na jejím levém břehu objevily ústí docela silného potoka, který sem přinášel křišťálově čistou vodu. Když Odoná, která byla nejrychlejší a vedla celou skupinu, zamířila proti proudu potoka, oslovil ji sbor velmi tenkých šustivých hlasů: „Počkej chvíli, musíme ti něco dát“.

Odoná se udiveně rozhlížela, kdože to mluví, ale viděla jen trs orobinců, který se kýval v mírném vánku.

„Ano, to jsme my, Odoná. Máme ti vyřídit pozdravení od našeho patrona, jasného Orobina. Je potěšen, že jste se vydaly zachránit matku a přeje vám mnoho štěstí. A tobě, Odoná, máme předat tento měnicí kroužek.“ Nejbližší list se naklonil k Odoně a ta uviděla na jeho špičce malinkatý stříbrný kroužek. Opatrně si jej navlékla na přední nožku a poslouchala další poselství. „Ten kroužek ukrývá mocné kouzlo. Když jej odhodiš a vyřkneš při tom své přání, změníš se jak si budeš přát. Ale pamatuj, použij to kouzlo teprve tehdy, až to budeš nejvíce potřebovat! Až bude vysvobození tvé matky nadosah. Jen tak dosáhneš cíle,“ zašustily listy orobinců a ztichly.

„Děkujeme,“ zavolaly sestry a s posílenou nadějí se vydaly vzhůru proti proudu potoka. Během dne se kraj pomalu měnil. Již dávno opustily domovský vlhký les plný tůní a močálů. Potok byl teď jedinou vodou široko daleko a stromy se zde zdály menší a porosty světlejší. Některé z těch stromů sestry dokonce vůbec neznaly. Než přišla tma, uletěly obrovský kus své cesty. Tak se jim to alespoň zdálo podle toho, jak nesmírně byly unaveny.

(pokračování příště)

Pavel Bezděčka

TIP NA VÝLET

Modrá voda

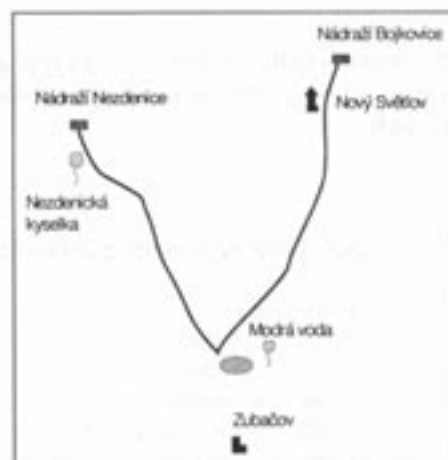
V bývalém andezitovém lomu na hřebeni poblíž Zubačova vzniklo jezírko, které se stalo cenným krajinným prvkem.

Můžete k němu vyrazit například z Nezdenic po žluté turistické značce. Hned na okraji obce minete pramen siro-uhličité Nezdenické kysečky. Cesta vede typickými listnatými bělokarpatskými lesy, při troše štěstí tu můžete narazit i na některé vstavače.

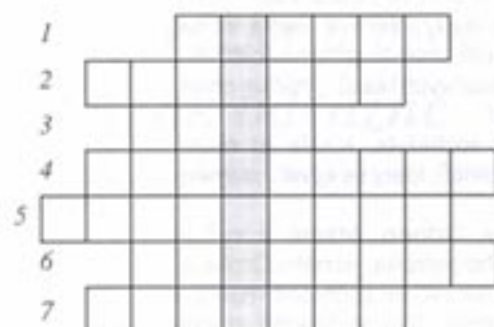
Samotné jezírko je ukryto mezi skálami a kopečky, terén tu nabízí spoustu skrýší a je ideální pro různé hry. Upravené tábořiště umožňuje i uvařit jídlo na ohni, prostě můžete si tu užít pobytu v přírodě se vším, co k tomu patří. Zpět můžete vyrazit po zelené značce do Bojkovic a cestou navštívit muzeum na Novém Světlově.

Celá trasa má asi 10 kilometrů a je vhodná i pro méně náročné turisty.

Jana Hajduchová

Doplňovačka s tajenkou

Legenda:

1. Kopřiva je nejen léčivá rostlina, ale i ... (doplňte)
2. Část rostliny, která je někdy předmětem sběru
3. Příroda uzdravuje, lékař ... (doplňte)
4. Napište jméno nejznámějšího antibiotika
5. Bahenní, nápadně aromatická rostlina
6. Rostlina obsahující látku asi 50x sladší než řepný cukr
7. Léčivá rostlina známá svou výraznou hořkostí

Test

Z uvedených rostlin označte ty, které jsou léčivé:
rmen rolní, divizna velkokvětá, náprstník vlnatý, šfovík obecný, jitrocel větší, hloh, zvonek rozkladitý

Ze kterých rostlin sbíráme jen list?

bříza, prvosenka jarní, jahodník, jaterník, akát, lípa, medvědice, maliník

Které z uvedených léčivků jsou složkou léčivých čajů?

čekanka, třezalka, vlaštovičník, máta peprná, kostival, mateřídouška

Při nachlazení a pro pocení pijeme čaj:

z listů černého rybízu, zeměžluči, květenství černého bezu, květu divizny, kořene kozlíku, plodů petržele, lipového květu

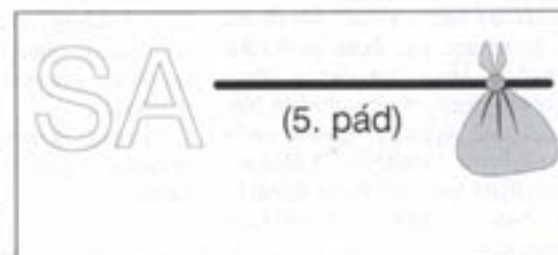
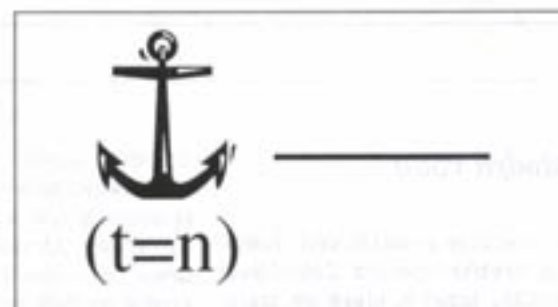
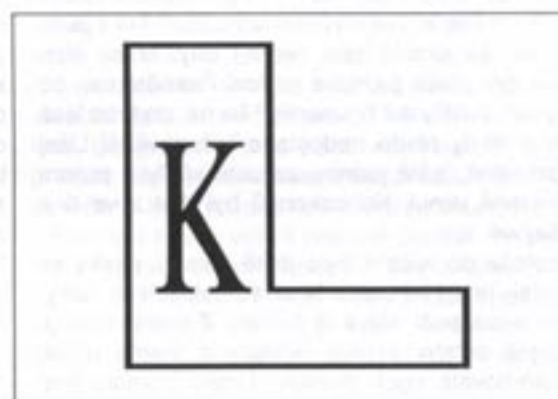
Které z uvedených léčivků jsou jedovaté?

řebříček, konvalinka, mydlice, vlaštovičník, náprstník, rulík

Uveďte jména rostlin, které jsou léčivé, ale současně u nás chráněné (proto je dovážíme nebo pěstujeme v kulturách).

Rébusy

Najdete v nich jména zvířat nebo rostlin?

Správné odpovědi z minulého čísla:

1. červenka - 9; kachna divoká - 8; kormorán - 4; ledňáček - 6; lyska - 1; puštk - 5; orel skalní - 7; ústřičník - 2; strakapoud malý - 3.
2. brkoslav severní; havran polní.
3. sova; káně; straka; kos; slavík; strnad; ostříž; lelek; dlask; moták.

Rekreační centrum **POHODA** Sidonie

Víte, kde Vaše děti mohou strávit příjemné prázdniny za **příznivou** cenu?
Občanské sdružení „Člověk v pohybu“ Vám nabízí odpověď na tuto otázku!

Naše sdružení organizuje v návaznosti na uplynulé roky letní rekreaci dětí
v našem středisku **POHODA** v Sidonii (oblast Bílých Karpat)
v níže uvedených termínech:

I. 12. 7. - 12. 7. III. 23. 7. - 3. 8.	turisticko-sportovní zaměření s celotáborovou hrou
II. 12. 7. - 23. 7. IV. 3. 8. - 14. 8.	
V. 14. 8. - 25. 8.	cyklistické nebo tenisové zaměření

Bližší informace na tel.: 067 / 792 60 74, 792 90 89, 0636/33 46 34

Kontaktní místa: CYKLOSPORT KOHOUTEK - Otrokovice - Bafov (Společenský dům)
EXTRÉM SPORT - Zlín, ul. Vodní

Jménem celé redakce časopisu Bílé Karpaty chceme poděkovat těmto obcím, které (do uzávěrky tohoto čísla) přispěly na vydávání časopisu Bílé Karpaty:

Čáskou 500,- Kč přispěla obec Březová, částkou 1.000,- Kč obce Strání, Uherské Hradiště, Kněždub, Kozojídky, Hroznová Lhota, Boršice u Blatnice a Rudimov.

Oprava:

V popisu fotografie u článku „Rezervace Bílých Karpat - Úvodem“ na str. 16 byla mylně uvedena Národní přírodní rezervace Hutě. jedná se pouze o Přírodní rezervaci Hutě.

Redakce

Na přední straně obálky je fotografie Ferdinanda Bučiny. Na zadní straně obálky je kresba pětiletého Petra Kovaříka z Veselí nad Moravou.

Žena z obálky minulého čísla je paní Františka Kafková z Vyškovce, fotografie je z roku 1953. Děkujeme Dr. Pavlu Popelkovi za tuto informaci.

Bílé Karpaty - časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život Bílé Karpaty v Uherském Hradišti a Základní organizace ČSOP Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou ve spolupráci se Správou CHKO Bílé Karpaty.

Kontaktní adresy: Regionální pobočka STUŽ Bílé Karpaty ZO ČSOP Bílé Karpaty
Palackého nám. 293 Bartolomějské nám. 47
686 01 Uherské Hradiště 698 01 Veselí nad Moravou
tel., fax: 0632 / 55 16 37 tel., fax: 0631 / 32 25 45, 32 47 92
e-mail: stuz.bk@brn.pvtnet.cz e-mail: csop@es-servis.cz

Redakce: Pavel Bezděčka, Božena Gajdová, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Antonín Kostka, Vlasta Ondrová, Jiří Pšurný.

Autoři fotografií: Ivan Gaďourek (str. 1), Jan W. Jongepier (str. 2, 3, 8, 16, 17), Josef Dufek (str. 4, 21) Zdeněk Miklas (str. 4), Marie Nováková (str. 5), Václav Tetera (str. 6), Miroslav Janík (str. 7), Vlasta Ondrová (str. 9), Miroslav Hudeček (str. 11), Antonín Vrba (str. 12), Pavel Bezděčka (vnitřní strana obálky)

Kontakt: Jana Hajduchová, tel.: 0632 / 55 16 37, Jan W. Jongepier, tel.: 0631 / 32 25 45

2. číslo ročníku 1998 vychází v červnu 1998.

Reg. č. 7428, ISSN 1211 - 3638, Ročník III, číslo 2, náklad 1500 ks, cena 12,- Kč

Tisk: ALDIPRESS Veselí nad Moravou

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p. OZJM, Ředitelství v Brně č.j. P/2-1007/96 ze dne 6. 3. 1996.

Zapomínat na staré přátele pro nové je jako vyměňovat plody za květy.

Marcus Tullius Cicero (106 - 43 př. n. l. - římský politik a řečník)

Podávání novinových zásilek povoleno
JmŘ ČP č. j. P/2-1007/96 ze dne 6. 3. 1996.
Vyplatné hrazeno v hotovosti

Společnost pro trvale udržitelný život
Regionální pobočka Bílé Karpaty
Palackého nám. 293
686 01 Uherské Hradiště

cena 12,- Kč